

Rapport fra den fjerde konference i Kristent- Muslimsk Samtaleforum

2.-3. oktober 2009
Hay Skolen, København

**Folkekirke og
Religionsmøde**

**Rapport fra
den fjerde konference i
Kristent-Muslimsk Samtaleforum**

2.-3. oktober 2009

Indhold

Indledning	6
Arrangementer i Kristent Muslimsk Samtaleforum 2010	6
Flere oplysninger følger på religionsmoede.dk	6
Deltagerliste	7
Program lørdag den 3. oktober	8
Velkomst v. formandskabet	8
Oplæsning af Bibel og Koran	9
Indledning v/ biskop Niels Henrik Arendt	9
Sammen i Danmark – med forskelle og ligheder v/ biskop Peter Fischer-Møller	11
Debat	18
Globale perspektiver på konferencens tema v/ Kerim Balci, journalist	19
Debat	19
Hvordan styrkes respektfuld sameksistens i praksis?	20
”Det daglige møde”	20
”Sammen i Danmark – med forskelle og ligheder”	21
”I Guds navn, mest Barmhjertig mest Nådig”	23
Gruppedrøftelse	24
Drøftelse af fremtidige opgaver	25
Program fredag den 2. oktober: Kristen Muslimsk Studiedag	25
Velkomst	26
Fredagsbøn i Kocatepe – moskéen på Frederiksberg	26
Debat om politik og religion – Vartov	26
Festaften og besøg i natkirke	36
Pressemeddelelse	37
Basis for Kristent Muslimsk Samtaleforum (KMS)	38

Indledning

Af Kåre Schelde Christensen, generalsekretær for Folkekirke og Religionsmøde

”Sammen i Danmark – med forskelle og ligheder”. Sådan lød temaet for den fjerde konference for kristne og muslimske ledere i Danmark, som fandt sted d. 2. – 3. oktober 2009 på Hay Skolen i København.

Det er nu fjerde år i træk, at kristne og muslimske ledere i Danmark mødes. Lørdag d. 3. oktober blev den officielle konference for inviterede repræsentanter afholdt. Her deltog 43 kristne og muslimske ledere. Fra kristen side deltog bl.a. tre biskopper fra folkekirken, den katolske biskop i Danmark, præster og ledere fra kirkelige organisationer og frikirker. Fra muslimsk side deltog fem imamer og ledere fra muslimske trossamfund og organisationer, herunder formændene for de to muslimske paraplyorganisationer, Muslimernes Fællesråd og Dansk Muslimsk Union.

Konferencen blev i år indledet med en fælles Kristen Muslimsk Studiedag fredag d. 2. oktober. Her deltog 75 kristne og muslimer. Foruden fælles besøg i en moske på Frederiksberg (fredagsbøn) og Københavns Domkirke (natkirke), bød dagen på et debatarrangement om religion og politik på Vartov. Den fælles studiedag gav mulighed for, at flere i år havde mulighed for at deltage i konferencen. Derudover var det en vigtig dag, da den uformelle ramme åbnede rum for samtale og relationsbygning mellem kristne og muslimske miljøer i Danmark.

Konferencen blev gennemført af den styringsgruppe for Kristent Muslimsk Samtaleforum, som blev nedsat på den tredje konference bestående af Annette Bennedsgaard (formand), Sami Küçükakin (næstformand), Mohammed Attia, Inge Lise Pedersen, Majid Sairafianpour, Jesper Hougaard Larsen, Erling Tiedemann, Stine Høxbroe, Fatima Zahra Bellaoui og Leif Vestergaard.

Der skal lyde en stor tak til Dialog Forum og Muslimernes Fællesråd, som i år var værter for konferencen. Under ledelse af skoleleder Sami Küçükakin havde de lagt et stort arbejde i at skabe de bedste rammer for konferencen.

Ligeledes skal der lyde en stor tak til organisationer og stifter, der har ydet økonomisk støtte og dermed gjort afholdelse af konferencen mulig. Tak til Grundtvigsk Forum, Muslimernes Fællesråd, Landsforeningen af Menighedsråd, Mission Afrika, Dialog Forum, Den Katolske Kirke og følgende stifter i Folkekirken: Lolland-Falster, Viborg, Aalborg, Haderslev, København, Århus, Fyn og Roskilde.

Arrangementer i Kristent Muslimsk Samtaleforum 2010

Uge 15: Studietur for kristne og muslimske ledere til Istanbul, uge 15
Tema: Sekularisme og religionsfrihed
Rejseledere: Sami Küçükakin og Jesper Hougaard Larsen
Pris: ca. 4.000 kr.

17.-23. okt.: Studietur for kristne og muslimske ledere til Cairo
Rejseledere: Annette Brounbjerg Bennedsgaard og Fatima Zahra Bellaoui
Pris: ca. 7.000 kr.

29.-30. okt.: Den femte konference for kristne og muslimske ledere i Danmark

Flere oplysninger følger på religionsmoede.dk

Deltagerliste

MUSLIMSKE LEDERE

Imam Ismail Basaran

Imam Khademi
Imam Abdul Wahid Pedersen
Imam Recai Cetres
Hospitalsimam Naveed Baig
Asmat Mojaddedi
Isa Kuyucuoglu
Zeynep Güzel

Fatima Zahra Bellaoui
Sami Kucukakin
Mohammed Attia
Marwan Cheikh Youssef
Mustafa Al Dossare
Jehad Al-Farra
Gina Al-Farra
Safet Bektovic
Majid Sairafianpour
Stine Høxbroe
Saliha Marie Fettah
Aminah Ishaq Rana

KRISTNE LEDERE

Biskop Niels Henrik Arendt
Biskop Karsten Nissen
Biskop Peter Fischer-Møller
Biskop Czeslaw Kozon
Pastor Leif Vestergaard
Sognepræst Annette Bennedsgaard
Inge Lise Pedersen
Jørgen Skov-Sørensen
Paul Verner Skærved
Marianne Larsen
Erling Tiedemann
Domprovst Anders Gadegaard
Daniel Ettrup Larsen
Jesper Hougaard Larsen

Thyra Schmidt
Bjarke Nygaard Løvind
Holger Lam
Stan McCuien
Sognepræst Michael R. Westh
Ellen Gylling

Øvrige deltagere:

Kåre Schelde Christensen
Mogens S. Mogensen
Kerim Balci

Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, formand. Konsulent for Social og Religøus Afdeling af den Tyrkiske Ambassade
Imam Ali Islamisk Center (Ahlul Bait), København
Danish Muslim Aid, København
Tyrkisk Islamisk Kulturforening, Odense
Rigshospitalet, Islamisk Kristent Studiecenter
Muslimernes Fællesråd, formand
Muslimsk teolog
DMGT – Sammenslutningen af Muslimske Indvandrerforeninger, bestyrelsesmedlem
Demokratiske Muslimer, bestyrelsesmedlem
Dialogforum, formand
Dansk Muslims Union, formand
Islamisk Social Service, formand
Islamisk Social Service, næstformand
Dansk Islamisk Råd, formand
Dansk Islamisk Råd
Det Teologiske Fakultet, København
Imam Ali Islamisk Center, (Ahlul Bait), talsmand
Muslimernes Fællesråd, daglig leder
Mellemøststudier, Syddansk Universitet
Minhaj-ul-Quran Woman League. Hovedkontoret i Valby, Generalsekretær.

Folkekirken, Haderslev Stift
Folkekirken, Viborg Stift
Folkekirken, Roskilde Stift
Den Katolske Kirke i Danmark
Folkekirke og Religionsmøde, formand
Gellerup Sogn, Folkekirke og Religionsmøde
Landsforeningen af Menighedsråd, formand
Det mellemkirkelige Råd, sekretariatschef
Det mellemkirkelige Råd, formand
Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense, leder
Danske Kirkers Råd, Den Katolske Kirke
Danske Kirkers Råd, formand
Indre Mission i Danmark, konsulent for tværkulturelt arbejde
Flytgninge- indvandrerpræst, Skt. Knuds sogn, Folkekirke og Religionsmøde, Fyns Stift
Danmission, leder af Mødestedet på Vesterbro
Mission Afrika/KIVIK, kommunikationskonsulent
Frikirkeforum, Baptistkirken
Kirkernes Integrations Tjeneste, præst i Gospel Church International
Roskilde Søndre Sogn, Folkekirke og Religionsmøde, Roskilde Stift
Indvandrerpræst, Mødestedet på Amager

Folkekirke og Religionsmøde, generalsekretær
Folkekirke og Religionsmøde, konsulent
Journalist, Zaman Today, Ankara

Program lørdag den 3. oktober

- Kl. 9.00 Kaffe, rundstykker og registrering
Kl. 9.30 Velkomst
Indledning ved Niels Henrik Arendt, biskop over Haderslev Stift
Kl. 10.00 Oplæg og debat: "Sammen i Danmark – med forskelle og ligheder" v. Peter Fischer-Møller; biskop over Roskilde Stift
Kl. 11.15 Pause
Kl. 11.45 Oplæg og debat: Globalt perspektiv på temaet v. den tyrkiske journalist Kerim Balci; Ankara
Kl. 13.00 Bøn og frokost
Kl. 14.15 "Hvordan styrkes respektfuld sameksistens i praksis?". Tre korte oplæg med efterfølgende gruppedrøftelse. Oplæg ved Thyra Smidt; leder af Mødestedet på Vesterbro, Stine Høxbroe; daglig leder, Muslimernes Fællesråd og Naveed Baig; hospitalsimam ved Rigshospitalet.
Kl. 15.45 Pause og bøn
Kl. 16.10 Drøftelse af fremtidige opgaver, tiltag og valg af styregruppe for KMS: Ordstyrere Asmat Mojaddedi, formand for Muslimernes Fællesråd og Leif Vestergaard, formand for Folkekirke og Religionsmøde.
Kl. 17.00 Afslutning

Velkomst v. formandskabet

Sami Kucukakin, næstformand i Kristent Muslimsk Samtaleforum bød velkommen til Hay skolen, der er en tyrkisk privatskole i Valby. Skolen er stiftet i 1993 og har omkring 290 elever fra 0. – 9. klasse. Hay skolen har et stærkt fokus på faglighed og er den eneste tyrkiske privatskole med en kostafdeling (for elever i 8. - 9. klasse). Sami Kucukakin glædede sig over, at skolen kunne have konferencens deltagere som gæster.

Annette Bennedsgaard bød som formand for Kristent Muslimsk Samtaleforum velkommen til lederkonferencen og udtrykte sin tak til Hay skolen for dens værtskab og til Dialogfourm og Muslimernes Fællesråd for deres bidrag til konferencen. Konferencens tema "Sammen i Danmark – med forskelle og ligheder". Denne 4. Konference bygger videre på sidste års konference, hvor mange deltagere referede til deres bekymring for deres børn og børnebørn i det danske samfund. Vi lever allerede her og nu sammen, og det gælder i endnu højere grad for vore børn og børnebørn.

Udgangspunktet er altså, at vi allerede lever sammen, og at sameksistensen på mange områder allerede fungerer godt.

Annette Bennedsgaard citerede Desmond Tutu for at have sagt, at det ikke er religioner som sådan, der er voldelige. Ingen religion opfordrer til eller spreder vold. Det er ikke troen, men de troende, som undertiden er problemet, og det gælder både i kristendom og islam og andre religioner.

Bennedsgaard understregede, at vi ikke står på det samme sted som på første konference i 2006. Der er i dag en villighed til at tage handskerne af og tage fat også på de forskelle, som truer sameksistensen, i gensidig respekt og også en villighed til selvkritik og det vi hver for sig selv må arbejde med.

Oplæsning af Bibel og Koran

Konferencen blev åbnet med en recitation af vers fra koranen (bl.a. Sura 29,45-46) og oplæsning af vers fra Bibelen (Romerbrevet 11,33ff).

Indledning v/ biskop Niels Henrik Arendt

Hvad kan muslimer og kristne i Danmark have at tale sammen om? I sidste uge var der en kristen præst, der mente, at der ikke var meget at tale om. Muslimerne var kommet til et kristent land; de var velkomne til at leve her på landets betingelser. Den pågældende mente derfor, at det egentlig var monolog, der var mest brug for, nemlig at værtslandet gjorde vilkårene klare og tydelige. Så vidste gæsterne, hvad de havde at rette sig efter.

Der kan stilles en del spørgsmålstegn ved en sådan udmelding, f.eks. hvor længe man skal blive ved med at tale om de hjemmehørende og gæsterne – vi har jo levet sammen i mange år? eller hvad med de danskere, der er blevet muslimer – skal de pludselig til at opfatte sig som gæster i deres fædreland? eller er det den model, man gerne ser anvendt for danskere, der slår sig ned udenfor Danmark? osv.

Men lad mig ikke hænge mig så meget i denne udtalelse; lad mig i stedet referere en enkelt sætning fra en bog, jeg nylig har læst. Den handler om den danske kristne professor i teologi, Hal Koch, der døde for 45 år siden.. Selvom han var videnskabsmand, tog han på sig at lede en dansk folkehøjskole efter anden verdenskrig. Han syntes højskolen, som en særlig dansk opfindelse, var meget vigtig for det danske samfund. Hvorfor? Fordi på højskolen talte man sammen – og gjorde det uden at der egentlig var andre mål med samtalen, end at alle deltagere skulle blive klogere, på hinanden og på sig selv og på de fælles vilkår. På højskolen skulle man ikke nå frem til enighed. Når der kom et nyt hold til højskolen holdt han en tale for dem, hvor han forklarede, at på højskolen *har alle en pligt til at udtale sin mening og lytte til den anden*.

Man skal altså gøre sig sin egen mening klar, og man skal formulere den for den anden. Og så skal man lytte, når den anden formulerer sin mening. Man skal blive synlige for hinanden som dem, man er. Allerede deri ligger der en bevægelse – man træder ud af sit skjul. Man holder op med at ville vedblive at være en fremmed for den anden, man giver sig til kende.

Der kan ske mere i en samtale – man kan også flytte sig fra den mening, man havde, hvis den andens mening rummer elementer, der virker overbevisende. Men selvom det ikke sker, har denne første bevægelse – ud af skjultheden – en betydning. Man bliver klogere på sig selv og også på den anden. Man ophører med at være fremmede for hinanden. Man bliver i stand til at se på hinanden som medborgere. Dette er, hvad højskole går ud på; dette er noget, som vi i Danmark med rette er stolte af, at vi har fundet på. Det er dansk kultur. Det er demokrati på dansk.

Og det er i grunden det, vi er samlet for i dag. Det er den 4. konference for kristne og muslimer ledere. Det hører med til konceptet, at vi virkelig taler sammen, at vi ikke bare udveksler høfligheder, men siger vores mening. Men så tillige, at vi lytter omhyggeligt til den anden. Det hører ikke med til højskole, at man skal nå en enighed, et bestemt mål eller et resultat. Og det er måske lidt vanskeligt at fatte i en tid, der er så resultat-fikseret som vores. Men når vi kommer hjem i aften og vores ægtefælle spørger, hvad der kom ud af dagens samtale, så er det ikke en skam, hvis vi må svare: sådan direkte ikke noget. Men det er rigtig skidt, hvis vi må svare: jeg blev ikke klogere.

Sammen i Danmark – med ligheder og forskelle, har man kaldt denne konference. Hvis ingen ligheder der var, så tror jeg faktisk ikke, vi ville være i stand til at tale sammen. Hvis ingen forskelle der var, så var der sådan set ingen grund til at holde konferencen. Derfor er det ikke noget problem,

hvis forskellene står tydeligt frem i dagens løb. Det er næsten værre, hvis de ikke gør – så har vi jo spildt vores tid. Den ene ting har præsten, jeg indledte med, ret i: vi må være klare og tydelige. Eller som Hal Koch formulerede det: det er en pligt at sige sin mening – for kun dermed holder man op med at være fremmed for den anden.

*”Det er en pligt at sige
sin mening – for kun
dermed holder man op
med at være fremmed for
den anden”*

Hvordan er det at være muslim i det danske samfund – det tror jeg ikke, det er særlig svært for muslimerne her i dag at tale om. Hvordan er det at være kristen i det danske samfund – det er måske straks vanskeligere at gøre rede for. Jeg mærker ikke så ofte i det daglige som kristen i Danmark, at jeg er i samfundet som tilhørende et særligt trossamfund – jeg er her vel bare som dansker. Men det er alligevel godt, at vi tvinges til at formulere det, at vi bliver tvunget til ikke bare at se den anden, men også se os selv.

I 500-året for Columbus’ opdagelse af Amerika lavede en dansk kunstner en skulptur over denne begivenhed. Men han lavede ikke en skibsstavn, hvor en mand stod og skuede ud mod horisonten for at få øje på det fremmede.

Nej, han lavede en kugle, og på den kugle var der anbragt

tre ret små skibsmaster. Man skulle lige stå og tænke sig om, før det gik op for en, hvad han mente. Han vendte perspektivet om – han så begivenheden fra de indfødte amerikaneres side. Hvordan de stod der på stranden og med den største undren så det mærkelige syn af master, der dukkede op i horisonten. Det var ikke Columbus, der opdagede Amerika – det var indianerne, der opdagede Columbus. Skulpturen tvang os til – i tankerne – at bevæge os over på den andens side og se os selv med de andres øjne. Den skulptur blev man klogere af – sådan som jeg håber, vi bliver det i dag. At vi ved at give vores mening til kende og ved at lytte til hinanden, se den anden og se sig selv med den andens øjne og dermed både bliver klogere på hinanden og på os selv.

Jeg har sommetider brugt en lille jødisk fortælling som billede på samtalen. Eisik var navnet på en jøde, som boede i Krakow i Polen. En nat drømte han, at han skulle bryde op hjemmefra og gå til en fjern by langt borte, der hed Prag. I den by skulle han finde den bro, som førte op til kongens slot, for under den bro lå en skat begravet.

Og Eisik begav sig på vej; vandrede i mange dage indtil han endelig kom til Prag. Nu bevægede han sig rundt om broen op til kongens slot for om muligt at finde skatten. Men kaptajnen for kongens vagt blev mistænksom, så han spurgte den fremmede mand: Hvad laver du her? Jo forklarede Eisik, jeg har haft en drøm om at lå en skat under broen, og nu er jeg kommet for at prøve at finde den. Da lo kaptajnen højt og sagde: Hvem er da så dum at tro på drømme?! Jeg drømte også engang om en skat – jeg skulle gå til en by langt borte, der hedder Krakow. Og der skulle jeg finde en jøde ved navn Eisik. Og inde i hans hus skulle jeg i køkkenet grave under ovnen og dér finde en kostbar skat. Men hvem er dog så dum at tro på drømme?! Eisik tog sin hue af, bukkede for kaptajnen, vendte sig og gik hele den lange vej tilbage til Krakow. Da han kom hjem, gik han ud i sit køkken, gravede under ovnen – og dér fandt han en meget kostbar skat.

Denne lille historie handler om, at sommetider skal man bevæge sig bort hjemmefra for at finde ud af, hvilken skat man har hjemme. Først når man ser hjemmet udefra, ser man, hvor dejligt det er. Det gælder også i billedlig betydning. Når vi i dag taler sammen, gør os synlige for hinanden, og lytter til hinanden, og dermed også ser på os selv med den andens øjne, kan en af gevinsterne være, at vi i virkeligheden kommer til at glæde os mere over, hvad vi selv er. Ved at holde sig på lang afstand af den anden kan der muligvis findes lidt selvtilfredshed eller selvvelbehagelighed. Men den

ægte glæde ved at være, hvad man er, den kommer først frem i det åbne lyttende møde med det anderledes.

Jeg håber, at vi får en god samtale i dag.

Sammen i Danmark – med forskelle og ligheder v/ biskop Peter Fischer-Møller

Tak for invitationen.

Det er en glæde at være til Kristent Muslimsk Samtaleforum igen

Sidste år var det i Fredens Kirke.

Det er værdifuldt at være sammen – fordomme falder, når man møder hinanden ansigt til ansigt og ikke bare ser de andre som repræsentanter for en gruppe.

Det var sidste år en glæde at opleve, at vi var nået så langt i samtalen med hinanden og tilliden til hinanden, at man turde sætte et kontroversielt emne på dagsordenen:

Religion i frihed – frihed i religion

Der blev i gensidig respekt sat ord både på, hvad vi er enige om og hvad vi ser forskelligt på. Og vi kunne sammen udsende en pressemeddelelse, hvori alle tilstedeværende muslimske og kristne ledere understregede religionsfriheden som noget selvfølgeligt og nødvendigt, og vi tilkendegav, at det herhjemme og overalt i verden uden nogen form for sanktioner burde være frihed til at konvertere fra kristendom til islam og fra islam til kristendom. Det er desværre stadig lige aktuelt at understrege denne ret, som endnu ikke er en selvfølge i alle lande.

I år er temaet så ”Sammen i Danmark – med ligheder og forskelle” Og jeg takker for at få lov til at lægge op til en drøftelse af emnet ud fra en kristen synsvinkel.

På pastoralseminariet, vores praktisk teologiske grunduddannelse, som jeg modtog i Vartov, hvor I var på besøg i går, lærte den nuværende rektor Mogens Lindhardt mig, at når man skal holde en prædiken, skal man begynde med at sige, hvad man vil sige. Derefter skal man sige det, man vil sige. Og så skal man slutte med at sige, hvad man har sagt.

Indledning

Efter den model vil jeg først sige, hvad jeg vil sige, hvad der er min hovedpointe her i dag.

Det er en hyldest til dialogen, samtalen, ”den levende vekselvirkning” – som præsten, salmedigteren, historikeren og politikerens N.F.S. Grundtvig kaldte det.

En frugtbar samtale forudsætter både ligheder og forskelle.

Uden ligheder kan den ikke komme i gang. Uden ligheden kan vi ikke finde den fælles forståelse, som samtalen kan tage sit udgangspunkt i.

Men forskellene er lige så vigtige. Hvis der kun var ligheder, var der ikke noget at tale med hinanden om.

Vi ville bare få vores egne synspunkter bekræftet og ville ikke blive klogere.

I en frugtbar samtale, hvor forskellige synspunkter brydes sker der det, at vi gensidigt kaster lys ind over hinandens verden, og vi får derved mulighed for at flytte os. Vi hjælper hinanden til et større perspektiv, uden at have som mål at blive enige.

Det gælder for den frugtbare samtale i almindelighed.

Og det gælder for samtalen mellem mennesker med forskellig religion i særdeleshed.

Her er der for alvor noget på færde. Det er vores tro der er i spil. Vores livsgrundlag. Det er noget, der er så vigtigt for os, at vi umuligt kan holde det for os selv. Vi fortæller om det, fordi vi er overbevist om, at det rummer en sandhed, som har betydning også for den anden. Og så sker der det, at den andens lytten og spørgen og den fortælling, den anden lægger frem, udfordrer mine

tanker og synspunkter. Jeg bliver måske ikke overbevist af den anden. Jeg vælger ikke at konvertere, men samtalen har gjort mig lidt klogere på min egen tro.

Det kan ske i den frugtbare samtale mellem mennesker med forskellig religion. Det håber vi på vil ske i samtalen mellem os her i dag.

Men det forudsætter, at ingen af parterne mener at sidde inde med den endelige, færdigformulerede sandhed. For så er der jo sådan set ikke noget at tale om.

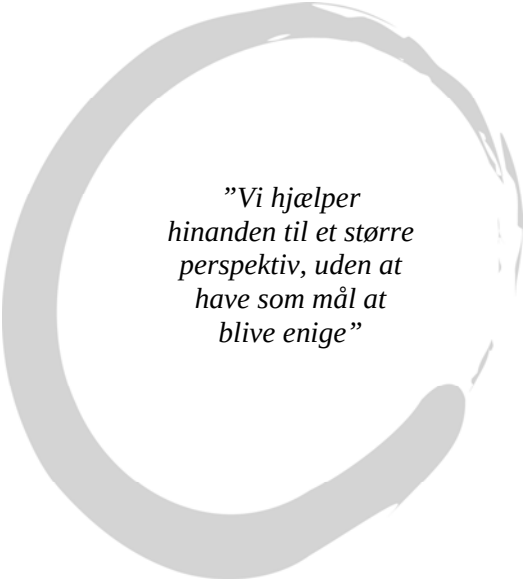
Mit indlæg er en hyldest til samtalen og en advarsel imod enhver form for fundamentalisme, hvad enten den er kristen, muslimsk eller politisk.

Nu har jeg sagt, hvad jeg vil sige. Og så er det vist om at komme i gang.

Først nogle billeder fra hverdagen

Jeg kom for en uge siden hjem fra en ferierejse med min kone til New York.

Det var stort. Højhusene. Museerne. Forretningerne. Men det som gjorde det største indtryk var mylderet af mennesker i alle former og alle farver. Vi gik fra Finansdistriktet med de mange jakkeklædte kontormænd gennem et mylder af restauranter og tomme pizzakasser i Little Italy, forbi Chinatown, hvor varerne annonceres på kinesisk, ud gennem slidte boligkareer i lower East Side til FN-bygningen med alverdens flag vejende ude foran. Vi blev lidt skuffede over den fra postkort så kendte pistol, der har fået slået knude på løbet – den var kun ½ meter høj. Symbolsk måske for et FN, som kæmper for fredelig sameksistens her på kloden, men som desværre ikke har så stor gennemslagskraft. Derfra ind mellem midtbyens skyskrabere og mylderet af turister fra alverdens lande, og så tilbage på hotellet. Vi fik en kop kaffe og hvilede fødderne og konstaterede, at vi havde mødt rigtig mange åbne, venlige og interesserede mennesker på vores tur, og vi glædede os over, at så mange forskellige mennesker kan leve fredeligt sammen. Ikke at NY er en idyl. Langtfra. Der er rigtig mange fattige og misbrugsproblemer og kriminalitet. Men midt i det er der også en tro på, ja mere end det, et eksempel på, at mennesker på tværs af kultur og sprog social status og religion kan leve sammen.

*”Vi hjælper
hinanden til et større
perspektiv, uden at
have som mål at
blive enige”*

Et andet billede

Jeg var i næsten 25 år præst i et par landsogne på Midtsjælland. Et år var der på et af mine konfirmandhold en dreng som hed Saud. Jeg kendte godt Sauds forældre og hans 4 søskende. Jeg havde mødt dem på skolen og i Brugsen. Saud var ikke blevet indskrevet til forberedelsen, men mødte bare op den første gang sammen med klassekammeraterne. Han var en rigtig god konfirmand, sjov og nysgerrig og ind imellem larmende og ukoncentreret. Da vi nærmede os konfirmationen i foråret, sagde jeg til Saud, at han jo ikke sådan formelt var indskrevet til konfirmation, så jeg bad ham om at spørge hjemme, om han skulle konfirmeres. Næste gang sagde han til mig. Ja, Peter, jeg skal konfirmeres, men i en anden kirke sammen med mine fætre. Saud var nemlig muslim, og det blev han ved med at være, men han var også en del af klassen, og nu var han en mere oplyst muslim, der kunne se sin tro i lyset af kristendommen. Historien her handler for mig om hvordan samværet ansigt til ansigt åbner mulighed for gensidigt at forså hinanden – og sig selv og sin egen religion bedre – uden at man forlader sit religiøse ståsted.

Et tredje billede

I Berlingske Tidende i går. Under overskriften ”Besat af Islam” bragte man en anmeldelse af Lars Hedegaard og Mogens Camres nye bog: ”1400 års krigen. Islams strategi, EU og frihedens endeligt”. Her tegner en politiker og en samfundsdebattør et skræmmebillede af Islam, som voldsfikseret og imperialistisk og påstår, at det mål enhver muslim, som tager sin tro alvorligt, har

for øje er at man bliver mange nok til at kunne tage magten og etablere den islamiske stat. Et billede i sort og hvid uden nogen form for nuancer og uden nogen skelnen mellem islam og fundamentalistisk islamisme. Et billede som I muslimske deltagere i konferencen her i dag med jeres blotte tilstedeværelse er levende dementier af. Men det vil forfatterne næppe lade sig anfægte af. For de har som en slags antiislamiske fundamentalister tilsyneladende efter egen opfattelse fundet den indiskutable sandhed.

Et fjerde og sidste billede

I Hundige Kirke inviterede Folkekirke og Religionsmøde i torsdags kristne og muslimer til cafedrøftelse. Rundt om på bordene havde man lagt kort, som kunne lægge op til samtale: På et stod: Tror vi på den samme Gud? På et andet: "Må vi missionere overfor hinanden? På et tredje: "Er det OK at vise offentligt, hvad man tror på – i påklædning, symboler, adfærd? Og på et sidste: "Kan der være sandhed i andre religioner end ens egen?" Jeg ved ikke, hvor mange der deltog i drøftelserne eller hvad der kom ud af dem, men bare det at der blev inviteret til den form for åben samtale er for mig et lyspunkt.

Overskriften over dagen i dag er **"Sammen i Danmark – med forskelle og ligheder"**.

Lad os prøve at komme et spadestik dybere ved at tage fat på ordene et ad gangen.

Det første ord er: **Sammen**

Selvom profeten Muhammed - som udtrykt i Koranen - manede til respekt for bogens folk, jøder og kristne, så blev forholdet mellem muslimer og kristne fra begyndelsen af en broget historie. I perioder præget af erobningskrige og korstog. I andre perioder præget af en form for rimelig fredelig og frugtbar sameksistens, som det f.eks. kom til udtryk i den mauriske kulturs blomstring i Spanien og de islamiske lærdes optagethed og overlevering af dele af den klassiske græske filosofi. I Danmark var det kun en meget lille del af eliten, der

havde noget begreb om Islam eller som i forbindelse med handelsrejser i vikingetiden eller deltagelse i korstog kom i kontakt med muslimer.

Professor i kirkehistorie Martin Schwartz Lausten, som efter at have færdiggjort sit store værk om jøderne i Danmark nu er gået i gang med at afdække muslimernes historie her i landet, fortalte i forbindelse med et foredrag i forgårs, at det første almindelige danskere havde med muslimer at gøre var den "tyrkerskat" som den tyske kejser pålagde sine undersåtter, og som også de danske konger bidrog til. Da skat aldrig har været særlig populær, har det nok fra starten farvet befolkningens opfattelse af "tyrkerne". Den første muslim, som kom til landet ser ud til at være en hesteopdrætter, som en fyrste sammen med en araberhingst sender som en gave til Frederik II. Enkelte muslimske handelsmænd kommer i renæssancen på besøg, og med ekspeditionen til "Det lykkelige Arabien" åbnes der en egentlig forbindelse med de muslimske lande. Men først med indbydelsen af gæstearbejdere i 60'erne og charterturismens gennembrud samtidig bliver mødet mellem kristne og muslimer almindeligt i Danmark.

Og hvordan går det så med at være sammen?

I nogle kredse tales der meget om ghettodannelse og manglende integration. Og det er rigtigt, at der er problemer af den slags i nogle områder og grupper.

Men problemet er lige så stort på den kristne side af banen.

I forbindelse med projektet om migrantmenigheder i Danmark, spurgte jeg i vinter i Roskilde Stift og fik fra en af provsterne en beretning om en Vietnamesisk familie, der fortalte, at de havde gået i kirke i en provinsby næsten hver søndag fra de kom til landet, men der var gået flere år, før de var

blevet inviteret hjem til en dansk familie. Og det her har ikke eller i hvert fald ikke kun noget med folk fra andre kulturer at gøre. En ansøger til en præstestilling fortalte, at hun som nytilflytter til en mindre stationsby havde gået i kirke flere måneder, før hun fik andre hilsner fra medkirkegængerne end håndtrykket af præsten i kirkedøren.

Selvom vi ofte påberåber Grundtvig, så kan det tit knibe med fællesskabet og den levende vekselvirkning. Hvorfor? Er det udtryk for bekvemmelighed? blufærdighed? usikkerhed? fordomme? Eller måske en kombination. I hvert fald er der for mange af os på det her område det, som på tidens managementsprog hedder ”et forbedringspotentiale”!

Det andet ord er **Danmark**

Der tales i den offentlige debat meget om danske værdier og man efterlyser en sammenhængskraft, som synes forduftet. Fra flere sider i det politiske landskab lyder bønnen ”Giv os Danmark tilbage”. Men man er tilsyneladende langt fra enige om, hvad det er for et Danmark, man ønsker tilbage. Er det det mere homogene og overskuelige samfund, som vi kan se spejlet i TV-serien Matador. Eller er det Danmark som et åbent samfund og som aktiv medspiller i det internationale samarbejde? Man kan meget let få sat tingene for firkantet op.

Men jeg synes at den afdøde forfatter Ebbe Kløvedal Reich pegede på noget tankevækkende, når han påviste, at Danmark igennem det meste af historien har været et mødested mellem syd og nord, Europa og Skandinavien og mellem øst og vest, den latinske og den slaviske verden. Og at danskerne som søfolk og handelsfolk har bidraget til kulturformidlingen. Men at det er som om vi har glemt det eller ikke tør det længere.

Digteren Benny Andersen udtrykker det sådan her i digtet ”Begyndelsen”

I begyndelsen var isen
Derpå kom indvandrene
De første jægere sydfra
Det var tider dengang
Kneb det med rensdyrsteg
Tog man til takke med østers

Da danerne blev trætte af at bo i Sverige
Flyttede de meget passende til Danmark
Og sådan er det gået slag i skal lige siden

De ankom til fods
til hest
til søs
med det gælder dem alle
kyndige købmænd og stolte stenhuggere
gæve gøglere og hårdføre håndværkere
aktive arkitekter og ledige lejesoldater
de var med til at danne Danmark

Mange kom af egen drift
Mens andre var drevet på flugt
Eller simpelthen deporteret hertil
Men det gælder dem alle
Franske huguenotter og russiske jøder
Hollandske gartnere på Amager
Polske roearbejdere på Lolland
Kartoffeltyskerne i Jylland:
De var med til at danne Danmark

Og navnene lever videre
Navnene bag stavnsbåndets ophævelse
Reventlow og Moltke
Grundlovens stiftere
Lehmann og Monrad
Tscherning og Andræ
Gode gamle indvandrernavne
De første danske socialister
Pionererne Pio og Brix
Gode gamle indvandrernavne som
Efterhånden lyder ganske danske

...

Og Danmarkshistorien er langt fra forbi
Trods indvandrerstop
Har vi noget at se frem til:
Hvilke nye navne vil om tyve-tredve år lyde lige så fortroligt danske
Som Meyer og Passer
Utzon og Borge
Schmeichel og Schade gør i dag?

I begyndelsen var isen
Men den er smeltet for længst
Og nu er det os der er her
Og fremtiden begynder lige nu.

Jeg holder af Danmark og jeg holder af Benny Andersen. Og jeg vil her i dag gerne med ham slå et slag for åbenheden og mangfoldigheden. For det er forudsætningen for den frugtbare samtale. Forstanderen på Testrup Højskole, Jørgen Carlsen har opfundet et ord for det her. Et modord til modeordet ”forandringsparathed”. Jørgen Carlsen taler om ”forundringsparathed. Det er at være levende optaget af livet, som det møder os, og det er at være klar over, at man kun har fattet en meget lille smule, det er at gå i samtale med andre med den dobbelte dagsorden: at invitere dem med i en fælles undren over den verden, vi er en del af, og at få mulighed for gennem det at se og høre og tænke at trænge lidt dybere ind i mysteriet.

Vi er nu kommet til ordet: **Lighed**

Vi har på tværs af kulturelle og religiøse forskelle som borgere i Danmark en grundlæggende lighed, som ligeværdige medlemmer af et samfund med en række definerede rettigheder og pligter. Det første er vi meget opmærksomme på, det sidste har vi det med ind imellem at tage lidt lettere. Vi er også lige i forhold til en række fælles samfundsmæssige og etiske udfordringer lokalt, nationalt og globalt. Udfordringer vi kun kan håndtere, hvis vi taler sammen og arbejder sammen. Det meste af det vil jeg lade ligge her for at hellige mig det, vi som kristne og muslimer ved konferencen her i dag er særligt optaget af: vores tro.

I det 20. århundrede var der mange, der mente, at religionernes tid var ved at løbe ud, at religiøs tro var ved at miste sin betydning og i hvert fald ikke skulle spille en alt for fremtrædende rolle i ”det offentlige rum”.

Men det er gået anderledes. Også her i Danmark. Ikke at folk overrender kirkerne om søndagen (og det samme gælder vist de fleste af landets moskeer) – på det punkt er der stadig et forbedringspotentiale. Men troen fylder faktisk meget mere i det offentlige rum i dag, end den gjorde, da jeg var barn. Der skrives og debatteres meget mere om tro. En af grundene er, at Islam er blevet synlig. At der er mennesker, der går med tørklæde, at der er mennesker der beder flere gange

dagligt – også på arbejdspladserne. Og så har forblændede fanatikere der har påberåbt sig kristendom eller islam eller andre trosretninger begået terror, som har ændret verden og vores måde at se på hinanden.

Forholdet mellem kristne og muslimer har i en række lande været konfliktfyldt, forfølgelse og undertrykkelse og forskelsbehandling er blevet dokumenteret. Og samtalen er i nogle omgange brudt sammen i gensidige beskyldninger og fjendebilleder.

I den situation sendte 138 muslimske lærde for 2 år siden et brev til kirkeledere verden over. Brevet "A common word"

Et brev som ville påvise væsentlige lighedspunkter mellem jødedom, kristendom og islam.

Det var bemærkelsesværdigt, at de muslimske lærde i deres argumentation ikke holdt sig til Koranen og den islamiske tradition, men i påvisningen af ligheder citerede fra Biblen og henviste til Jesu ord i Det nye Testamente. Fokus i brevet er troen på Gud som verdens og menneskets skaber og Herre, Gud som den ophøjede og for mennesker ubegribelige, som selv har åbenbaret sig gennem profeter som det fremgår af Biblen og Koranen.

Et andet fokuspunkt er det dobbelte kærlighedsbud. Buddet om at mennesket skal elske Gud af hele sit hjerte sjæl og sind – og sin næste som sig selv. Og endelig påpeger brevskriverne Koranens vidnesbyrd om den sande gudstro som findes i jødedom og kristendom, og som er grundlaget for det "fælles ord mellem os og jer" den samtale, som de lærde efterlyser.

Brevet vakte opmærksomhed, blev genstand for heftig debat og blev besvaret af kirker verden over. Her i Danmark gav Danske Kirkers Råd et svar på brevet. Et svar som anerkendte den udstrakte hånd til samtale, som tilsluttede sig opfattelsen af, at der er klare lighedspunkter i kristendom og islam i deres tale om Gud som én, som skaber og opretholder, som en Gud der har åbenbaret sin vilje gennem mennesker og nedfældet i hellige skrifter og i det dobbelte kærlighedsbud som noget helt afgørende i menneskers gudsforhold. Men samtidig understreges det også i svaret, hvad der også er nævnt i brevet fra de muslimske lærde, at der er væsentlige forskelle i opfattelsen af Jesus. At det for kristne er helt afgørende at Jesus er Guds søn, ja Gud selv. At Gud i han kom til os som et menneske for at nå os med budskabet om Guds betingelsesløse kærlighed og tilgivelse.

Det er vigtigt på denne måde at påvise og anerkende lighederne. Det skaber grundlaget for at en samtale kan finde sted.

Det har bl.a. på baggrund af brevet her været drøftet, om det er den samme Gud muslimer, kristne og jøder tror på eller ej. Jeg mener det er en forfejlet debat. For ganske vist er det tydeligt, at vi på mange måder taler meget forskelligt om Gud, samtidig med at vi holder fast i sandheden i de trosbekendelser, der sætter ord på vores tro. Men at påstå at vi med vores skrifter, trosbekendelser og teologiske traditioner har nået til en erkendelse af Gud som gør det meningsfuldt at afvise, at vi tror på den samme Gud, mener jeg er udtryk for manglende ydmyghed i forhold til Guds ubegribelige storhed.

Det er så i øvrigt en af de ting, vi som danske kristne om ikke kan lære så dog blive mindet om i samtale med vores muslimske brødre og søstre. At Gud er stor. Meget større end vi kan fatte. I folkekirken kan Gud nogle gange blive for lille, vi glæder os over Jesusbarnet og englesangen til jul, men har når ikke at blive voksen før han er pakket ned sammen med den øvrige julepynt, og vi tager fat på vores egne planer og projekter uden at skænke Gud mange tanker.

Vi folkekirkekristne glemmer let at Gud er stor. Derfor har jeg gennem årene lavet en lille øvelse med mine konfirmander. Vi har som et tankeeksperiment lavet en model af universet. En skalamodel i størrelsesforholdet 1: 1milliard. Jorden er så en kugle på 1,5 cm i diameter. Hvor langt væk mon vi skal placere månen? Solen? Den nærmeste stjerne? Og den fjerneste stjerne vi kender?

"Vi har på tværs af kulturelle og religiøse forskelle som borgere i Danmark en grundlæggende lighed, som ligeværdige medlemmer af et samfund med en række definerede rettigheder og pligter"

Det vækker virkelig til forundring.

Det sidste ord jeg vil tage fat på er: **Forskelle**

Forskelle os imellem kan blive så store, at de blokerer for samtale og samarbejde. Sådan er det blevet nogle steder, hvor integrationen er mislykkedes og unge rodløse mennesker opgiver samfundet og finder deres identitet i bander. Her kan f.eks. markering af kønsforskelle blive så markant, på den ene side som kommerciel pornificering på den anden side som indelukkelse i burkaer, at samtale næsten ikke længere er mulig.

Det er et alvorligt problem, men det er ikke emnet her. Her vil jeg sige lidt om forskellen i vores tro,

”Men at påstå at vi med vores skrifter, trosbekendelser og teologiske traditioner har nået til en erkendelse af Gud som gør det meningsfuldt at afvise, at vi tror på den samme Gud, mener jeg er udtryk for manglende ydmyghed i forhold til Guds ubegribelige storhed”

vores måde at udtrykke os om Gud, relationen mellem Gud og mennesker og vores ansvar som mennesker. Her er det helt afgørende for mig som kristne, at den kristne tros centrum og omdrejningspunkt er troen på at Gud blev menneske, at Gud har åbenbaret sig i Jesus Kristus. At vi gennem ham møder en Gud som ikke er uforanderlig, men som for at nå os mennesker har undergivet sig foranderligheden. Jeg kan aldrig blive færdig med at undre mig over det mod disciplene udviste, når de fortalte historierne om, hvordan deres egen svaghed og svigten blev afsløret i mødet med hans kærlighed og tilgivelse, og ikke nok med det, de fortalte også historien om hvordan Jesus selv kunne bevæges, ja i mødet med et menneske ændre syn og retning. Jeg tænker på fortællingen om den kananæiske kvinde i Matthæusevangeliet kapitel 15. En historie som fortæller om hvordan perspektivet for Jesu virksomhed i mødet

med en fremmed kvindes nød og insisterende og fantasifulde bøn blev ændret fra at være begrænset til hans eget folk til at omfatte alverdens mennesker – og det er vel på en måde det gennembrud som gør, at vi – i hvert fald halvdelen af os – sidder her i dag!?

Vi taler virkelig forskelligt om den ene Gud, når Islam understreger Guds åbenbarring i Koranen og vi som kristne ser åbenbaringen i mennesket Jesus Kristus, i hans historie og i historierne om ham i hans liv og død og opstandelse. I en historie, som disciplene fortalte videre, så godt de havde forstået den, som 4 evangelister skrev ned på hver deres måde, som vi har fået nye muligheder for at trænge dybere ind i hver gang dette glædelige budskab er nået til en ny kultur og blevet fortolket på et nyt sprog. Ja, når vi som kristne taler om Gud som treenig, så udtrykker vi dermed, at historien om det møde mellem Gud og mennesker, som Jesus var og er stadig kaster ny inspiration af sig, når vi deler den med hinanden, at Gud er til stede i den samtale og i det samliv. Det kalder vi Helligånd. Denne forskel i vores måde at udtrykke os om Gud får konsekvenser for mange ting. For eksempel på måden at tænke og tale om forholdet mellem religion og politik, som I gjordet det i går.

Men min pointe er altså, at det ikke i sig selv er et problem. Ja, næsten tvært imod. For forudsætningen for en frugtbar samtale, er, at der virkelig er vigtige forskelle på spil, holdninger og synspunkter vi brænder for, og hvormed vi kan udfordre hinanden og lade os udfordre – og efter samtalen opdage, at selvom vi ikke blev enige, så flyttede samtalen lidt på os, og vi gik fra den med et lidt mere nuanceret syn på verden og hinanden.

Det hedder i svaret til den 138 lærde fra Danske Kirkers Råd at ”sandheden ligger i handlingen”.

Det er vigtigt for os at huske på. At samtalen her ved konferencen ikke er nok. Vi skal tage konsekvensen af samtalen og arbejde for at give hinanden plads.

Det er en udfordring til os folkekirkekristne som medlemmer af en majoritetskirke at påtage os et fortalerskab for de mindre trossamfund, for at sikre dem ordentlige vilkår i det danske samfund. Og det er en udfordring for jer muslimer til når I møder trosfæller fra andre lande, da også overfor dem at tale religionsfrihedens og konversionsfrihedens sag.

Afslutning

Nu har jeg sagt, hvad jeg vil sige, og vil så slutte af med at sige, hvad jeg har sagt.

At samtale, dialog, "den levende vekselvirkning" mellem kristne og muslimer er helt nødvendig.

Fordi vi som mennesker i samme land skal kunne leve sammen i fordragelighed.

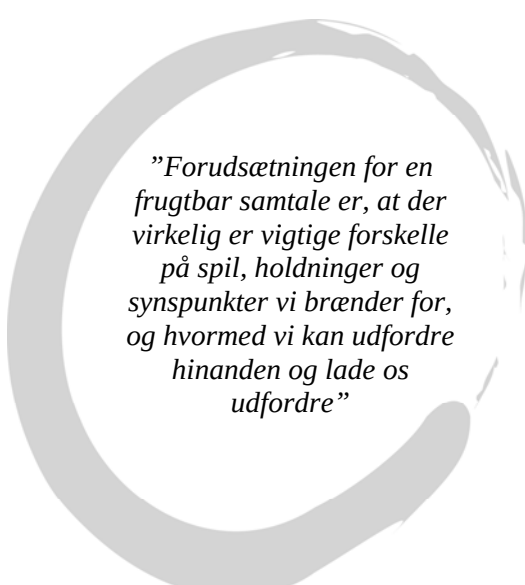
Fordi vi har en fælles forpligtelse til at deltage i og udvikle vores demokratiske samfund.

Fordi vi er en del af en fælles verden med globale problemer som terror og global opvarmning, som vi kun kan løse i fællesskab.

Men herudover handler det også om, at vi som religiøse mennesker, som kristne og muslimer har noget at sige hinanden. Har noget på hjerte, som vi ikke kan holde for os selv. Vi er ikke færdige med at fatte det mellemværende der er mellem Gud og os. Samtalen kan åbne for nye perspektiver. Også i forhold til den J fortælling om Gud som for os kristne er den helt centrale: fortællingen om at Gud blev menneske, at Gud kom til os i sin søn Jesus Kristus og at Guds som Helligånd stadig gør den historie levende for os, så vi i samtale med andre kan blive klogere på den og fortsat kan blive inspireret, provokeret, tugtet og trøstet når vi deler den med andre og hører, hvad de har at sige.

Men nu må det så også være tid til at jeg stopper min enetale og giver plads for samtalen.

Tak for ordet.

"Forudsætningen for en frugtbar samtale er, at der virkelig er vigtige forskelle på spil, holdninger og synspunkter vi brænder for, og hvormed vi kan udfordre hinanden og lade os udfordre"

Debat

I den efterfølgende debat blev der bl.a. talt om, hvorvidt muslimer i Danmark har ansvar for at forsvare religionsfrihed andre steder i verden. Her blev der bl.a. reflekteret over, at en dansk muslim nok ikke kan forvente at kunne flytte så meget i den store verden. Men i Danmark kan det alligevel gøre en forskel, når man klart bakker op omkring fx retten til at konvertere. I den forbindelse blev den fælles pressemeddelelse fra den tredje konference for kristne og muslimske ledere i Danmark fremhævet. Her bakkede kristne og muslimer sammen op om religionsfrihed, og det har været med til at nuancere billedet og nedbryde skræmmebilleder. I debatten blev det også slået fast at folkekirken som majoritetskirke i Danmark og andre kristne trossamfund har et ansvar for at forsvare andre religiøse samfund. Det kan bl.a. ske ved at bakke op omkring muslimers fulde ret til at bygge moskeer i Danmark som en naturlig del af religionsfriheden.

Et andet emne der blev drøftet var børn og unge. Her ytrede flere muslimer bekymring for deres børn. De skal blive i Danmark, det er her de hører til, og det er ikke muligt at spole historien tilbage. Selvom de er danskere, bliver de ikke altid betragtet som nogle, der hører til her.

Integrationsprocessen tager tid, men for specielt unge kan det være svært at have tålmodighed. Der blev stillet forslag om, at fx konfirmander kan møde muslimske unge og få en gensidig forståelse for hinanden. Det er vigtigt, at unge på begge sider får deres skræmmebilleder udfordret. Her har vi en fælles opgave.

I tilknytning til debatten om børn og unge i Danmark blev det bemærket, at en ny undersøgelse har vist, at mange lærere nedprioriterer faget kristendomskundskab af hensyn til muslimske elever. De finder det svært at undervise i faget, når der er muslimer i klassen. Men god sameksistens forudsætter god undervisning som kilde til forståelse af den anden. Her blev også Kirke-Skole samarbejdet nævnt som muligt forum, der kan tage hånd om denne opgave. Det er vigtigt, at alle kan føle sig inkluderet i det danske samfund.

Globale perspektiver på konferencens tema v/ Kerim Balci, journalist

Her refereres Kerim Balcis oplæg, der blev holdt på engelsk:

Kerim Balci, der besøgte Danmark for tredje gang, havde personlige erfaring med interreligiøs dialog fra mange dele af verden, bl.a. Tyrkiet, Israel, Holland og England. Interreligiøs dialog kan bidrage til at bygge en fredelig verden. Samtidig må vi også erkende grænserne for religion, religion kan ikke løse alle verdens problemer, vi har fx også brug for videnskaben.

Kerim Balci er opvokset i en ret religiøs familie med klare regler for, hvad man måtte og ikke måtte. Men han fik ikke at vide hvorfor. Hvorfor var ikke et acceptabelt spørgsmål i religion i hans hjem.

I 1996 blev han korrespondent for avisen Zaman i Jerusalem. Her indså han, at han aldrig før havde mødt en jøde. Alle hans informationer om jøder stammede fra Koranen. Men det som din religion siger om en anden religion, er ikke en viden om denne religion, men om din egen religion. Han medbragte alle sin fordomme og sin frygt i forhold til jødedommen.

Samtidig med at han var korrespondent, begyndte han også at studere på The Hebrew University i Jerusalem, hvor han kom til at bo på værelse sammen med en russisk jøde. I mødet med jøder og kristne i Jerusalem lærte han bl.a. flg. om mødet med mennesker fra andre religioner.

- Frygt kan være grunden til at religion kan være en forhindring for fredelig sameksistens.
- Som fx muslimer og kristne kan vi mødes i guddommelig kærlighed.
- Det er vigtigt med en god oversættelse (og oversætter) i interreligiøs dialog, fx har begrebet profet forskellige betydninger i islam og jødedom
- For at en interreligiøs dialog skal fungere, må du have religiøse mennesker. Som religiøse mennesker skal vi ikke tale sekulariseringens sprog men religionens sprog.
- Kogekunst er vigtigt i interreligiøs dialog: At mødes i hinandens hjem og spise hinandens mad er et godt udgangspunkt for at bygge gode relationer op mellem mennesker af forskellig tro.
- Hvis vi som fx muslimer tager vores religion som en kilde til identitet fører det til sammenstød med mennesker af anden tro, men hvis vi tager vores religion som en kilde til tro, fremme der dialogen. Identitet er en vestlig konstruktion. Fx var det osmanniske rige et samfund uden identitet, det gav en følelse af at høre til, men ikke en identitet.
- Et problem i dag er, at medierne giver stemme til ekstremister som Osama Bin Laden, så alle kender ham, mens kun meget få kender dialogsøgende muslimer som Farouqi, Nasr og Fetullah Güllen

Debat

I den efterfølgende debat blev der bl.a. talt om, hvordan forholdet mellem danskere og indvandrede tyrkere og andre muslimer har udviklet sig i Danmark siden 60'erne, og om faren ved en "tribalisering" af en religion (fx "tribal Muslims"). Betydningen af den fælles menneskelighed blev understreget, og det blev foreslået, at en buddhist fx kunne udtrykke dette ved at sige, at "jeg er et menneske på den buddhistiske vej."

I forbindelse med en drøftelse af vigtigheden af at anerkende andre menneskers tro sagde Kerim Balci, at "Vi har alle drømme, som understøtter vor tro. Både muslimer, jøder og kristne. Vi er alle i kontakt med den guddommelige virkelighed. Bag vor ydre virkelighed er der en højere virkelighed. Trosbaserede erfaringer kan hjælpe til med at berige vor tro."

Endelig drøftedes også medierne som en stor udfordring for både muslimer og kristne. Kerim Balci understregede, at vi er nødt til at arbejde med pressen for at få vore budskaber frem, og anbefalede i

den forbindelse at arbejde sammen med de alternative medier (fx blogs), så de ikke udvikler sig på samme måde som massemedierne. ”Vi må bede for journalisterne”, sagde Kerim Balci.

Hvordan styrkes respektfuld sameksistens i praksis?

Eftermiddagen var sat af til gruppedrøftelse. Tre af konferencens deltager blev bedt om med udgangspunkt i deres daglige arbejde at give et bud på, hvordan respektfuld sameksistens kan styrkes i praksis.

”Det daglige møde”

v/ Thyra Schmidt, leder af Mødestedet på Vesterbro

Tak for invitationen til at være med ved denne konference.

Tak til arrangørerne for dette vigtige arrangement.

Tak fordi vi må bidrage med et oplæg fra Mødestedet på Vesterbro.

For 25 år siden blev der taget initiativ til Mødestedet – et indvandrercenter på Vesterbro: **Mødestedet for indvandrere og danskere.**

Mødestedet er startet af Danmission - et folkekirkeligt missionsselskab - og drives stadig af dem i samarbejde med Vesterbro Provsti (alle folkekirker på Vesterbro og i Sydvest)

Det er meget vigtigt, at der findes steder, hvor det er muligt at mødes for at lære hinanden at kende og for at gøre noget sammen.

Flere af vores gæster er kommet på Mødestedet i alle årene. Nye kommer dagligt til. Vi har ca. 40-50 gæster om dagen.

Her kommer: unge og gamle, børn og pensionister, mange nationaliteter, analfabeter og akademikere, glade og sørgende, raske og syge

Man kan hos os følge næsten 25 års udvikling i Danmark om, hvordan holdningen til indvandrere og flygtninge og ikke mindst muslimer/islam har ændret sig.
Den globale udvikling ses hos os.

Vi tilbyder et ”Åbent Tehus”, hvor folk kan mødes. Mange kalder det deres andet hjem.

I åbningstiden tilbyder vi netværk, samvær, højskoleaftner, rådgivning, debatter, kurser, religionsmøde, integration

Integration deler vi ofte op i tre faser

- Sorg over at have mistet
- Bekymring over alt det nye
- Identitet – hvordan lever jeg med alt det nye og føler jeg er en hel person

Jeg spurgte en af vores kvindelige gæster fra Marokko, hvorfor hun kommer på Mødestedet.

Hvorfor hun synes, at det er godt at komme i et fællesskab på tværs af kultur og religion? Hun har været gæst i næsten alle årene.

Hun sagde: Jeg kommer på Mødestedet fordi

- Religionerne blandes ikke
- Der er respekt for ligheder og forskelle
- Vi er alle mennesker
- Vi er søskende
- Vi er alle skabt af Gud - det startede med Adam og Eva
- Vi lærer af hinanden

Den samme kvinde kom en dag fra en dansk klasse for at spørge, om det ikke var rigtigt, at kristne troede på, at Kristus skal komme igen. Det mente hun nemlig. Hendes danske, kristne lærer sagde, at det var forkert. Jeg gav hende trosbekendelsen og understregede, hvad der stod der. Næste dag kunne hun fortælle, at hendes dansklærer fik røde ører over, at en muslimsk kvinde vidste mere end ham om dette.

I sidste uge fik vi en stor debat i gang, da jeg i forbindelse med angst for "det onde øje" sagde, at det, de beskrev, ikke var islam men folkereligiøsitet.

Dagligt udfordrer vi hinanden med spørgsmål – også om tro.
Det store emne i øjeblikket er **dødsangst**. Vi har megen sygdom og flere dødsfald blandt vores ældre gæster.

Når jeg holder foredrag om islam og forholdet mellem islam og kristendom, har jeg ofte Ajmal fra Afghanistan med.

Vi er naturligvis enige om at være uenige. Det er dog vigtigt, at når man siger noget om en andens religion, så skal den anden kunne overvære det og evt. kommentere.
Islam og kristendom er to forskellige ting. Men i et ærligt samvær, taler begge parter hjertesprog.

"Mine øjne har set dine øjne", siger en tyrkisk kvinde, som er daglig gæst. I nærvær ser vi hinanden som mennesker – ikke som en med en anden religion.
Jeg tror, at dialogen som samvær mellem kristne og muslimer er med til at finde værdier frem i ens egen tro.

Der er mange måder at være i dialog på:
Man kan tale hjerne med hjerne, hånd med hånd eller hjerte med hjerte. Måske er flere måder i brug på samme tid.

Dialog og samvær er meget nødvendige – for vi skal i fællesskab leve i en verden, som er i en rivende udvikling.

Vi bør og skal også vide så meget om hinanden, at vi bliver hinandens fortalere.
Vi skal sammen tage ansvar for det samfund vi lever i og sammen skabe muligheder og rammer for alle.

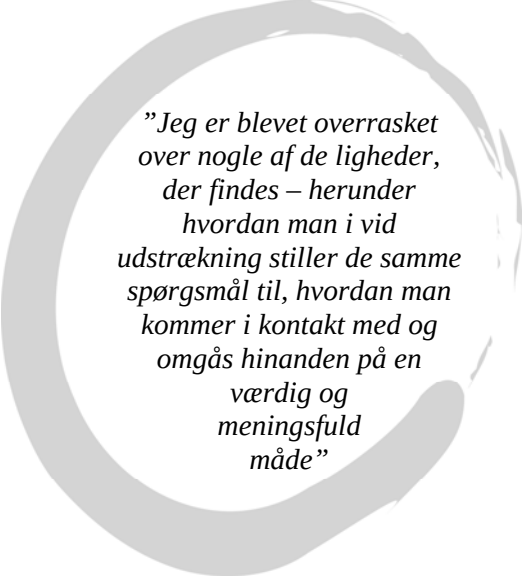
"Sammen i Danmark – med forskelle og ligheder"

v/ Stine Høxbro, daglig leder i Muslimernes Fællesråd

Jeg vil tage udgangspunkt i nogle af de positive udviklinger, der er sket i samarbejdet mellem kristne og muslimer i løbet af det seneste år. I den tid har repræsentanter for Danske Kirkers Råd, Dansk Muslimske Union og Muslimernes Fællesråd mødtes jævnligt for at etablere en kontaktgruppe - en kontaktgruppe, der blev formelt konstitueret den 17. august 2009.

Formålet med Kontaktgruppen er at have et forum, hvor repræsentanter for landets to største religioner kan mødes og diskutere relevante problemstillinger og udfordringer. Det sker for at fremme den interreligiøse dialog og styrke kendskabet til hinanden. Det sker også med henblik på at tage initiativer til eller indgå i samarbejde om konkrete arrangementer og aktiviteter. Kontaktgruppen skal ses som et supplement til andre dialog initiativer. Dermed er det vigtigt for gruppen at holde sig orienteret om eksisterende tiltag og koordinere sine aktiviteter med dem for at mindske overlap.

*"Jeg er blevet overrasket
over nogle af de ligheder,
der findes – herunder
hvordan man i vid
udstrækning stiller de samme
spørgsmål til, hvordan man
kommer i kontakt med og
omgås hinanden på en
værdig og
meningsfuld
måde"*

En af de styrker, jeg ser i Kontaktgruppen, og som man allerede har kunnet mærke under forberedelserne, er, hvordan regelmæssig kontakt åbner op for, at man lærer hinanden at kende som individer og bliver informeret om de problematikker, der optager de forskellige religiøse kredse.

Jeg er blevet overrasket over nogle af de ligheder, der findes - herunder hvordan man i vid udstrækning stiller de samme spørgsmål til, hvordan man kommer i kontakt med og omgås hinanden på en værdig og meningsfuld måde. Når man udveksler sådanne tanker og erfaringer, begynder der også at tegne sig et billede af, hvilke emner man kan have interesse i at diskutere med hinanden. Det giver en følelse af et reelt fællesskab mellem kristne og muslimer som troende mennesker.

Samtidig har det givet anledning til at medtænke den anden part i forbindelse med forskellige arrangementer. Det er sket i forbindelse med forårets fælles studietur mellem kristne og muslimer til Istanbul. Det skete, da Muslimernes Fællesråd inviterede kristne og muslimske venner til middag under Ramadanen for at dele månedens hellige stemning. Og det skete igen da Danske Kirkers Råd inviterede Muslimernes Fællesråd til at være medarrangør af sidste weekends offentlige møde med Stormuftien af Jerusalem, Sheikh Muhammad Hussein, og Pastor Naim Ateek fra det teologiske center Sabeel i Jerusalem.

Som det fremgår af programmet over planlagte fælles aktiviteter, så er der flere arrangementer undervejs og jeg vil opmuntre alle til at deltage, hvis de har mulighed for det, fordi det er utrolig interessant at mødes og dele erfaringer med andre troende.

Det giver næsten sig selv, at når man mødes forholdsvis ofte, opbygger fælles erfaringer og får mulighed for at udveksle ideer, så føler man sig mere og mere som venner, der har noget meningsfuldt til fælles. Nemlig det åndeliges betydning og implementering i hverdagen; øget indlevelse i og forståelse for hinandens tankegang; og evnen til at give plads og rumme noget, der er anderledes end én selv.

For mig at se giver Kontaktgruppen mulighed for at fordybe sig i nogle af de tanker, der eksempelvis bliver sat i gang på denne conference, og fortsætte diskussionen for at afklare hinandens synspunkter og blive klogere på hinanden.

Således har Kontaktgruppen besluttet at mødes tre-fire gange om året og drøfte emner af fælles interesse. Som eksempel er det blevet drøftet at udarbejde en fælles erklæring som opfølgning på "A Common Word" - brevet fra de 138 muslimske lærde og ledere til kristne ledere over hele verden. Det overordnede emne for næste møde, som finder sted i november, er religionsfrihed med undertemaerne "opførelse af hellige bygninger" og "offentlig religionsundervisning".

Som forberedelse til mødet er der blevet oprettet tre arbejdsgrupper, hver bestående af én kristen og én muslim, som sammen udarbejder et kort skriftligt oplæg, der danner udgangspunkt for drøftelserne.

Noget af det, man kommer til at drøfte ved møderne, er grundpræmisserne. Hvad vil det sige at have religionsfrihed, hvad kunne man ønske sig, hvilke problematikker ser man og hvordan kan man nærme sig en løsning af dem?

Hvad kræver det at opføre religiøse bygninger, hvordan har kristne og muslimer hidtil løftet denne opgave, har grupperne samme organisatoriske, juridiske og økonomiske forudsætninger, og kan

man finde frem til en fælles tilgang til emnet, som eksempelvis er aktuelt med de to planlagte moskebyggerier i København?

Hvor meget må religionen fylde i undervisningen? Er der plads til fadervor, morgensang og bøn udført på forskellige måder? Og kan børn, unge og voksne indgå i skole, uddannelse og arbejdsliv som hele individer - uanset om de er troende eller ej? Kan vi rumme hinandens forskelligheder, skal vi det, og hvilke forhold gør det muligt?

Når man diskuterer sådanne emner, opdager man, hvor mange problematikker kristne og muslimer har til fælles. Ofte handler det nemlig om noget så basalt som retten til at være troende og udøve sin religion.

Jeg finder det meget positivt og inspirerende at mødes på tværs af religioner. Det kræver rummelighed, medmenneskelighed, et åbent sind og lidt mod at gøre det - for man risikerer at få nedbrudt nogle af sine forudfattede meninger om "de andre", som man måske ikke har så meget kontakt med i dagligdagen.

Jeg kan kun sige, at det er interessant og berigende, og jeg håber at denne konference vil inspirere til ligeværdig dialog og samarbejde mellem parter, der har mange interesser til fælles. Derfor vil jeg opmuntre til, at man iagttager, hvordan det allerede bliver gjort, og tager ved lære af de gode erfaringer, der findes.

"I Guds navn, mest Barmhjertig mest Nådig"

v/ Naveed Baig, hospitalsiman ved Rigshospitalet

En Arabisk Katolsk patient har to ønsker under indlæggelse på Rigshospitalet. - at snakke med en katolsk præst som taler arabisk og adgang til de arabiske TV stationer på hans stue- sygeplejersken kontakter mig for at høre om, hvad mulighederne er. Vi får kontakt til en katolsk repræsentant fra Århus som tilfældigvis kommer til København den kommende søndag til Arabisk Gudstjeneste. Besøget får vi koordineret lige inden Gudstjenesten. De arabiske Tv kanaler er ikke noget som hospitalet abonnere på, men anmodningen er sendt videre til hospitalets kommunikationsafdeling.

Set fra den religiøse vinkel er det oplagt og glædeligt, at der fremsættes standarder for, at de religiøse og kulturelle behov hos patienter og pårørende skal tilgodeses. Den danske kvalitetsmodel (DDKM) blev sendt til alle hospitaler i Danmark i august 2009, Det har der længe været brug for – ikke kun for minoriteterne med bl.a. muslimsk, katolsk baggrund osv. - men også for majoriteten med protestantisk-luthersk baggrund. Selvom disse standarder findes - eksempelvis for uhelbredelige syge - i WHO's definition (<http://www.who.int/cancer/palliative/definition/en/>) af hvad palliativ pleje er, hvor de psykologiske og spirituelle aspekter medtænkes i plejen, giver det en helt anden betydning på national plan, når standarderne kommer fra egne rækker. Men det er stadigvæk nogle model-standarder. Det kan tage tid at integrere dem i institutionens drift. Især psykiatriske afdelinger og plejehjem er områder, som er underernæret hvad angår omsorg og eksistentiel støtte.

Denne standard – som er rettet imod hele institutionen - lyder sådan: 'Institutionen respekterer og understøtter patientens religiøse og kulturelle behov'. (nr. 2.1.4)

Derudover skal afdelingerne lave retningslinjer for hvordan institutionen *identificerer* og understøtter de religiøse og kulturelle behov.

Ydermere omfatter denne standard en vejledning som hedder: 'fx institutionens tilbud til opfyldelse af patientens kostønsker, håndtering af patientens blufærdighed, pastoral støtte og religiøse behov ved dødsfald'.

Det centrale her er, at institutionen skal *identificere*. Sagt med andre ord – er det institutionens ansvar - at finde ud af om patienten har religiøse og/eller kulturelle behov. Det bringer med sig (forhåbentlig) en ændret kultur af mere åbenhed omkring religion og kultur, hvor kommunikationen og dialogen skal være tip top for at personalet kan afdække behovene og oplyse om de muligheder, som institutionen kan tilbyde.

Der er stigende fokus på religiøsitet og det indre liv på hospitaler fra alle sider. Det vil stige. Derfor kan jeg ikke genkende den holdning, at Danmark er fyldt med ateister. I fremtiden ser jeg samarbejdet på hospitalerne blive mere multi-kulturelt og multi-religiøst. I UK har man spiritual care centers, hvor der sidder præster, imamer, hindu pundits, rabbiner mv. og tager sig at de henvendelser, som kommer. De refererer videre til hinanden.

I de senere år har jeg oplevet et stærkere bånd med mine gejstlige kollegaer på hospitalerne. Jeg deler kontor med en organist og kirkemedarbejder, og sidder i kirkekontoret på Rigshospitalet. På Herlev hospital har jeg et kontor for mig selv men en præst om nabo. I det nye hospitalsplan fra Herlev er der planlagt byggeri bl.a. af en kirke, moske, og rum for ikke troende. Der er allerede et bederum etableret for muslimer på Rigshospitalet. Jeg underviser til tider sammen med præster om emner som komparativ etik (begge religioner), kommunikation og ritualer. Det var præsterne i første omgang som inddrog Islamisk-kristent studiecenter til at hjælpe dem med kontakt til patienter med minoritets baggrund (både muslimer og kristne). Adgang til hospitalerne for Etnisk Ressourceteam og imam-funktionen ville ikke have været mulig, hvis ikke der fandtes præster som fulgte idealerne for den eksemplariske kristne etik. En etik som godt kunne trænge til at få en genfødsel i forhold til det øvrige samfund.

”Der er stigende fokus på religiøsitet og det indre liv på hospitaler fra alle sider. Det vil stige [...] I fremtiden ser jeg samarbejdet på hospitalerne blive mere multi-kulturelt og mere multireligiøst.”

Gruppedrøftelse

Efter de tre korte oplæg, dannede følgende tre spørgsmål ramme for en drøftelse i mindre grupper:

1. Fortæl om din bedste oplevelse fra en relation eller samarbejde i mødet mellem kristne og muslimer.
2. Hvilke udfordringer og muligheder er der i mødet mellem kristne og muslimer i Danmark
3. Beskriv nogle konkrete forslag, der kan føre til en bedre sameksistens mellem kristne og muslimer i hverdagen.

Følgende konkrete forslag fremkom under gruppearbejdet:

- Mulighed for venskabsrelation mellem lokal kirke/moske (Venskabskirke/-moske)
- Fælles projekter om fx nødhjælp/indsamling til neutralt formål (diapraxi)
- Konference for unge kristne og muslimer i Danmark
- Landsdækkende arrangement med ”åben moske – åben kirke” dag.
- Ramadan- og julemiddage, hvor muslimer og kristne inviterer hinanden og fortæller om højtiderne og har måltidsfællesskab
- Udarbejde fælles udtalelser
- Tættere kontakt mellem myndigheder og religiøse miljøer. Fx samarbejde omkring oplysningsarbejde vedr. ramadan og helbred, lejlighed, lægebehandling mm. I muslimske miljøer kan en muslimsk autoritet være med til at gøre materialerne brugbare.
- Opkvalificering af religionsundervisning i skolerne

Drøftelse af fremtidige opgaver

Ordstyrere: Asmat Mojaddedi, formand for Muslimernes Fællesråd og Leif Vestergaard, formand for Folkekirke og Religionsmøde.

Tre forhold blev lagt frem til drøftelse

- Forslag til nye tiltag i KMS og temaer for den kommende konference
- Pressemeldelse fra konferencen
- Nedsættelse af ny styringsgruppe

Forslag til nye tiltag i KMS og temaer for den kommende konference

Der blev rejst forslag om at arrangere en ungdomskonference i regi af Kristent Muslimsk Samtaleforum. Desuden blev der givet udtryk for, at det er frugtbart med en åben studiedag, som første del af konferencen. Det giver også mulighed for at unge kan deltage.

Følgende emner blev foreslået som mulige emner for næste års konference:

- Mediernes rolle i religionsmødet
- Medborgerskab
- Religionsundervisning og religionsmøde i skolen, både i forhold til friskoler og folkeskoler
- Skriftsyn og fortolkning
- Religion og miljø/klima

Pressemeldelse fra konferencen

Gennemgået, rettet og vedtaget, se nedenfor.

Nedsættelse af ny styringsgruppe

Den nuværende planlægningsgruppe havde følgende forslag, som blev godkendt af konferencen. Muslimer:

- Fatima Bellaoui
- Sami Kucukakin
- Majid Sairafianpour
- Isa Kuyucuoglu
- Haleema Uppal

Kristne:

- Inge Lise Pedersen
- Annette Bennedsgaard
- Jesper Hougaard Larsen
- Erling Tiedemann
- Holger Lam

Afslutning

På vegne af KMS takkede Annette Bennedsgaard deltagerne for den engagerede deltagelse og muligheden for at mødes igen. En særlig tak lød til Sami Küçükakin og Hay Skolen for at have lagt flotte rammer til konferencen.

Program fredag den 2. oktober: Kristen Muslimske Studiedag

Kl. 12.15	Registrering åbner
Kl. 12.30	Velkomst og introduktion til åben studiedag
Kl. 13.00	Fredagsbøn på engelsk i Kocatepe Moskeen, med efterfølgende samtale med Ismail Basaran
Kl. 15.15	Bus til Vartov

- Kl. 16.00 Muslimsk og kristen bøn, Vartov
 Kl. 16.15 Debatarangement om religion og politik. (på engelsk)
 Oplæg ved Kerim Balci, journalist ved den tyrkiske avis Zaman, tidl. korrespondent i Jerusalem og London. Respondenter: Karsten Nissen; biskop over Viborg Stift og Asmat Mojadeddi; formand for Muslimernes Fællesråd. Debatten styres af Jørgen Skov Sørensen, sekretariatschef, Det Mellemkirkelige Råd
 Kl. 18.00 Festmiddag med fortællinger fra Vartov ved Inge Lise Pedersen; formand for Landsforeningen af Menighedsråd
 Kl. 20.00 Besøg i natkirken med efterfølgende samtale med natkirkepræst Signe Malene Berg
 Ca. 21.30 Programmet slutter i natkirken.

Velkomst

Inden fredagsbønnen begyndte, bød formanden for Kristent Muslimsk Samtale forum, Annette Bennedsgaard velkommen til studiedagen, og næstformanden, Sami Kucukakin bød velkommen til moskeen.

Fredagsbøn i Kocatepe – moskéen på Frederiksberg

Under fredagsbønnen blev prædikenen holdt af imam Ismail Basaran, der er formand for Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse. Af hensyn til studiedagens deltagere blev en del af prædikenen holdt på engelsk. I prædikenen understregede imamen bl.a. betydningen af fredelig sameksistens mellem muslimer og kristne, sådan som det også blev praktiseret i det osmanniske imperium.

Efter fredagsbønnen var studiedagens deltagere inviteret på te og kaffe i moskeens cafeteria. Imam Recai Cetres fra Tyrkisk Islamisk Kulturforening i Odense redegjorde for, hvordan de tyrkiske moskeer knyttet til Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse var organiseret, og hvordan imamer rekrutteres og uddannes til tjeneste ved moskéer i Danmark. På det seneste er man begyndt at rekruttere danske muslimer til en teologisk uddannelse i Tyrkiet mhp., at de skal vende tilbage til Danmark som imamer. I den efterfølgende samtale med studiedagens deltagere redegjorde imamen bl.a. for den islamiske forståelse af bønnen og pilgrimsrejsen.

Debat om politik og religion – Vartov

v. Kerim Balci, journalist ved den tyrkiske avis Zaman

In today's postmodern paradigm we believe that every act of understanding is an act of interpreting. Through interpreting we make the object of understanding one of our own. It becomes our own construct. In any act of communication, be it a listening act, or one of reading or even a dream, we deconstruct the object of understanding, reconstruct it within our own minds and create a new meaning that belongs to us. In such a paradigm we should either say that misunderstanding is impossible, since every understanding is equally acceptable; or we should say that misunderstanding is

inescapable, since every understanding includes an extent of interpretation.

I opt for the second one: Inescapability of misunderstanding.

You must have caught yourselves several times saying that the more you read a sophisticated text the better you understand it. Meaning seems to be in continuous evolution and reading seems to be the medium of revelation of further meanings of that text. Read a text you have read a hundred times, and you shall find a new meaning added to it. At minimum, it will be the text you have read a hundred and one times.

If a previous understanding is different than the current one, how can we guarantee that our next reading won't be different than our current reading? We can't! In fact, we can guarantee that it will

bear different meanings. If we are to call a further reading a better understanding, we should call the previous readings cases of misunderstandings.

Religious texts are read most frequently and inescapably they are the most misunderstood texts.

Muslim religious texts are read more than their non-Muslim counterparts and they are even more misunderstood than their Jewish and Christian parallels, which cannot escape the same fate.

Muslims are fond of saying that Islam is misunderstood in the West. If this is referring to depiction of Islam as a religion of sword and jihad of weapons and wars, this is indeed true. This is an unfortunate fact. But there is a further unfortunate fact: Islam is misunderstood among the Muslims also.

One such fairly common misunderstanding is the unquestioned belief that Islam is a religion that preaches a political system. Most of the Muslims and almost all of the Islamists studying Islam in the Western universities claim that Islam is a religion that penetrates into each and every aspect of our lives. To me, this expression is a tautology. Every religion penetrates into every corner of the lives of its believers. Especially institutionalized religions are by definitions all-encompassing about our life experiences. Christianity in its traditional form says something to the men in the street, and to the businessmen and to the politicians. But does this mean that Christianity foresaw a certain kind of political rule? Certainly no!

The same is true for Islam. Only the fact that Muslim societies lived and flourished under different forms of rules in history negates the idea that Islam is compatible with one form of governance only. Muslims managed quite well under city states, patriarchal sultanates, dynasties, warlords, autocratic leaders and Western democracies.

"As is with all other religions, Islam advises leaders to rule with the rule of law, justice and equality of opportunity. But this doesn't say anything about the nature of the rule a Muslim country should have"

As is with all other religions, Islam advises leaders to rule with the rule of law, justice and equality of opportunity. But this doesn't say anything about the nature of the rule a Muslim country should have.

A particular controversial issue is compatibility of Islam with secular government. The number of secular or so-called secular governments are more than the non-secular governments in the Muslim World. Turkey is a prime example of secular governance where a majority of the people is Muslim and quite a large portion of that population is religious. In the West Turkey is shown as a role model to the 'yet-not-secular' Muslim countries.

What is interesting more is to see that the political party that governs the country for the last two consecutive terms is known to be of Islamist background.

Is it possible to be religious and secular at one and the same time? How can a Muslim religious party support a secular system of governance? Is Islam compatible with secularism?

The aim of this presentation is to claim that Anglo-American secularism is welcomed by an Islamic understanding of what a just rule of law is. However, the Muslim World was introduced to secularism through its French colonial version and understandably religious people and establishments resisted it. This fact labeled the Muslim religious groups as separatists and

revolutionaries. It also forced Muslim religious leaders and intellectual speak more often on systemic issues, which should have never been an issue of discussion on that level.

What I call French colonial secularism is in fact a kind of modern religion without a god. It is a religion in the sense that it is adhered to as a dogma, it is not opened to discussion despite the fact that it has no definition. It is missionary and to its non-believers it is more violent than any other religion of this world.

French colonial secularism differs from French secularism and from Anglo-American secularism on several points. But the most distinctive difference is about the kind of relationship the state and the religion are supposed to have. In an over-simplified sketch I may say that the Anglo-American secularism says that the state should be in equal closeness – not in equal distance – to each and every religious community, denomination and congregation; whereas French secularism says that the state should be equally separate and distant from any religious influence and institution. French colonial secularism, on the other hand, says that the state is there in order to control, shape and reshape the religion in accordance with the political aims of the state. In the Anglo-American system the state helps that church and the mosque equally. At least that is the ideal. An oath taken on the Qur'an, or the Bible or any other religious text while taking office are equally valid there. In French system, the officers do not take oaths on religious texts and the state supports neither the church, nor the mosque. In French colonial system, the state educates both the pastor and the imam. These are indoctrinated state officials. They are not free in any sense. Each Friday the state sends a text from a central body of imams to all the imams in the country and the imam reads that text as the Friday sermon. The Sunday sermon is send to the pastor in the same way.

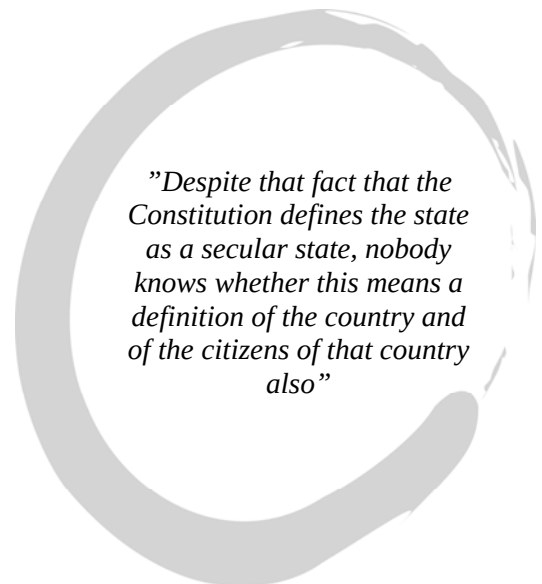
Let me tell you about the kind of secularism Turkey had up until now: The Turkish Constitution defines the Turkish state as a secular state. The definition stops there and the Constitution forbids the “nature of the state as a secular state” to be opened to discussion. So, if you think that the Turkish secularism is not really secular... and that is exactly what I think... you cannot come out and suggest that we should add a “definition line” into that particular article in the Constitution, or get rid of that “undefined label” all together. That is a constitutional crime and any politician that dares to do that is liable with being banned from politics, and if he or she is a leader of a political party that may go up to the point of closing the party altogether.

Despite that fact that the Constitution defines the state as a secular state, nobody knows whether this means a definition of the country and of the citizens of that country also. Put aside the fact that we don't know what “secular” means in the Turkish context and answer this:

Is Turkey a secular country? How can a country be secular, is secularism is about separation of state and religion? This is something about the state and not about the country. Am I a secular person? Yes – in the sense that I support a separation of religion and state... No – in the sense that I am a religious person...

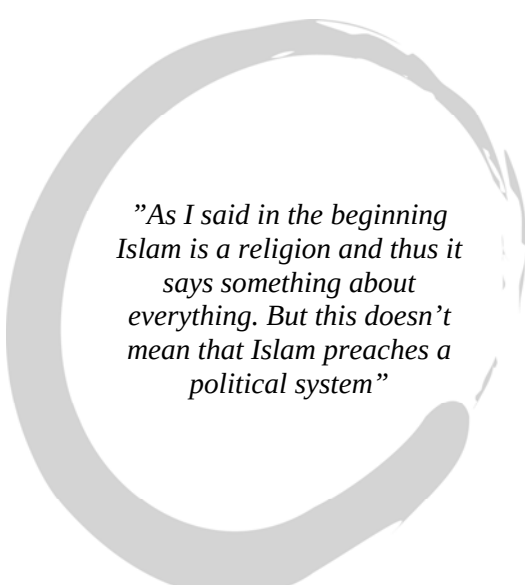
This is a long long discussion with no end. Let us turn back to the absurdities in Turkey.

The Constitution defines the Turkish state as secular and yet it also establishes a Secretariat of Religious Affairs. This state organ is given all the authority to built new mosques, educate and

appoint imams, pay their salaries, organize summer courses in the mosques where young children are learning how to recite the Qur'an and the basic religious rituals. This state organ prepares the Friday sermons in Ankara and sends the all over Turkey to be read by the imams. This organ rules over all the religious issues in the country despite the fact that this organ is populated almost totally by Sunni Muslims, whereas there is a large Alewite population in Turkey. Turkey has banned non-state religious education institutions back in 1924 and closed down, at least officially, all the madrasas, takiyyas and zawiyas. The Christian religious education seminaries were also closed down with the same pretext. Not only the Muslim religious people, but also the Christian minorities are suffering from the Turkish secularism.

As I said, Turkish secularism is a godless religion. Its believers are enemies of all other religions. They don't want believers of other religions observe their religious duties in public space. But this is not because of the kind of French secularist understanding that the public space should be cleared off all kinds of religious symbols. If you are a secularist you can pray in the public space. But even in private space the Turkish secularists intervene with the rituals of other religions. Muslims suffer the most. As you know Muslims recite Arabic texts from their holy book during their daily prayers. There had been several occasions when the official secularist discourse asked the religious people to recite prayers in Turkish instead. Well, for ten years in between 1939 and 1950 the call for prayer was made in Turkish and any Arabic call was harshly punished. The people, who changed the text of the call for prayer, the azan, as we call it, were not religious people. They were secularists but they saw in themselves the authority to intervene in the religious beliefs and rituals of others.

*"As I said in the beginning
Islam is a religion and thus it
says something about
everything. But this doesn't
mean that Islam preaches a
political system"*

I can continue on and on about the logically unacceptable activities of the secularists in Turkey. But this is not a criticism of French colonial secularism. Here I am trying to show you that religious Muslims could have easily lived with an Anglo-American secularism and not enter into systemic discussions.

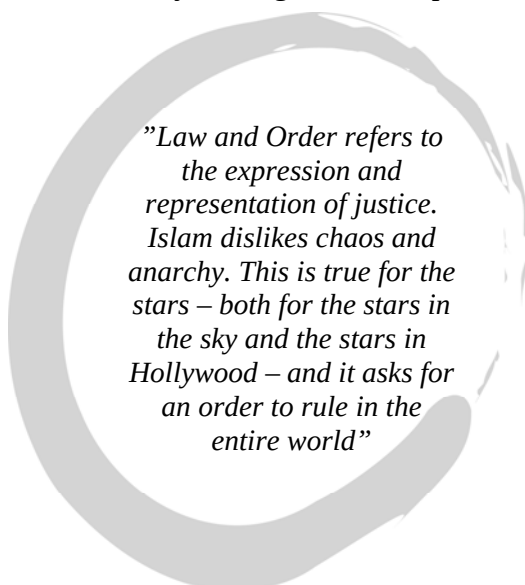
Of course, as the official version of Turkish secularism was imposed on the general public, the religious leaders and intellectuals of the public developed a reactionary interpretation of religion. As politicians were easily penetrating into the religious domain and into its public and private representations, men of religion started to do the same to politics. First, religious Muslims were politicized and radicalized and later the religion of Islam was politicized all together as the holy texts of the religion were all reinterpreted on the light of the new realities.

I am not claiming that Islam has nothing to do with politics. As I said at the beginning Islam is a religion and thus it says something about everything. But this doesn't mean that Islam preaches a political system.

A common name given to the system Islam allegedly preaches is Shariah. I may say that Shariah is one of the few Arabic words the uneducated westerner knows about Islam, probably coming soon after Allah and Qur'an, if not before them. But, what is Shariah? This word never appears in the primary Muslim religious sources as a term referring to a political system. Shar', the root of the term appears in the Qur'an several times referring to the rules of nature and the social life. By time Shariah became the common name of the body of Muslim jurisprudence relating to anything from family law to international law. Shariah is as legitimate as the Roman law. Both uses a body of established legal texts and reasoning in order to deduce further rulings from those texts.

In today's pop culture Shariah became equivalent with an absurd lifestyle image where a person marries four wives, stones the adulterers and cuts the hands of burglars day and night. As if the Shariah says nothing else and the Muslims care nothing but about marrying, fornication and burglary.

In fact what we call Shariah is the body of man-made and god-made laws in the social life and the nature come together. Law of Gravity is a part of the Shariah and Laws of Traffic are a part of the Shariah. Just as the Law of Gravity changes according to the place you are, the laws of Shariah are flexible on the face of time and space. There are underlying principles indeed and I may say that these principles are all what Islam says about politics. In a nutshell these principles are: Justice, Law and Order, Governability, Reciprocity and Mercy.

"Law and Order refers to the expression and representation of justice. Islam dislikes chaos and anarchy. This is true for the stars – both for the stars in the sky and the stars in Hollywood – and it asks for an order to rule in the entire world"

In fact all these principles can be summed up in Justice. Justice is the backbone of the networks of social organizations Islam says something about. The Holy Qur'an invites Muslims to be just everywhere from a father's conduct with his children to a ruler's conduct with his or her citizens. A just father is praised, as a just justice and a just ruler is praised. And al-Adil, Just, is one of the beautiful names of Allah.

Justice is defined in a rather different way in the Qur'an. Justice is "putting everything in the right place". This may sound absurd at the first instance but "using a word in its proper place in a sentence" is justice, as is "creating the sun and the human beings that need the sun together". So all the laws of nature, of grammar, of human interactions, of banking... all fall into the category of justice. And of course a religion that says something about "putting everything in the right place" has already said something about "putting a right ruler in the right place", but that is all. A just king is as acceptable as a just democratically elected prime minister for Islam. An unjust, but democratically elected prime minister is not acceptable, by the way.

Law and Order refers to the expression and representation of justice. Islam dislikes chaos and anarchy. This is true for the stars – both for the stars in the sky and the stars in Hollywood – and it asks for an order to rule in the entire world. But it also asks human beings to understand the laws of that order. It invites Muslims to study astronomy to understand the order in the space; and it invites Muslims to write down the rules of their social organizations. The Qur'an is not the constitution of a political system, it can at best, be called the constitution of creation. In any how, it is not only permitted but is advised to have a constitution for the political system a social group is ruled with.

Governability is very important in Islam. Fitna – a term unfortunately known in the West with the infamous so-called movie of the Dutch parliamentarian Geert Wilders – is disliked in Islam. Islam does not preach a particular system, but asks that the system should work. Prophet Muhammed (Peace be Upon Him) did everything to make His followers abhor and disdain from anything that accounts for fitna.

Reciprocity is an underlying principle in Islamic jurisprudence that works hand in hand with Mercy. Since Islam dislikes fitna and disorder it wants justice be observed on this world as full as possible. Reciprocity is a mechanism that provides justice, but Muslims are advised to be merciful even on cases where reciprocity gives them the right to do a particular act. An example will suffice: Law of Just War is a part of the Shariah. The Qur'an says that Peace is the Essence and war is acceptable only as a war of self defense. All the rules of war of self defense are set in the Qur'an on the

reciprocity principle, but after all the rules are set the Muslims are advised to be merciful. “Even if your enemy attacks you first and if you are winning the war and your enemy asks for peace, don’t continue on the war so as to utilize this opportunity. Lean towards peace.” the Qur’an says.

I won’t enter into a study of the history. Why Muslims were not as merciful as they were asked in the Qur’an is not a question about Islam. It is a question of human nature and history.

I will now turn back to giving a brief overview of what I said in this presentation and their natural results:

1. Islam is misunderstood by its followers also. Islam says something about everything on the levels of principles. It does not impose a particular system of governance.
2. Shariah is not a system of governance. Several different political systems were established in the Muslim history, all of which claimed to be fitting to Shariah.
3. Five principles of Islam pertain to the system of governance, among other things. These are Justice, Law and Order, Governability, Reciprocity and Mercy.
4. A particular discussion about religion and state is secularism. Islam can live with any system of governance if it provides for the five principles we mentioned. We believe that the Anglo-American Secularism is a best way to provide for these principles. Unfortunately the kind of secularism that is imposed on certain Muslim countries has been neither the Anglo-American nor the continental French secularism. Had the Muslim experience with secularism not been the French colonial secularism Muslim discourse on state would not develop into its politicized level.
5. If we have Islamist political movements that aim at attaining political power today, it is because the political power has not been able or willing to provide for the five principles of Islam. These principles, by the way, are universal principles and all pertain to the basic human rights.

v. Asmat Mojadeddi, formand for muslimernes fællesråd

In the name of God The most Merciful, The most Compassionate.

I greet you all with the greeting of all of the prophets, Greetings of peace

Assalamo aleykum wa rahmatullahe wa barakatoh which means: May the peace, blessing and mercy of God be with you all.

First of all I would like to thank you Mr. Kerim Balci for your nice presentation. The topic is indeed vast, complicated and as you say: misunderstood in many ways; but you have eloquently dealt with it. I agree with the learned speaker that religion aims at setting high standards for its followers. Islam addresses various aspects of human life and provides general guidelines covering private, family and social levels. Islam is a comprehensive way of life.

A common slogan often used among Muslims is: *Al Islam Salehun le-kulle zaman wa makan*.

Islam is possible in every time and place. What does this mean? The way some Muslims interpret it, is that, you have to rearrange time and place to make it in accordance with a 7 century model.

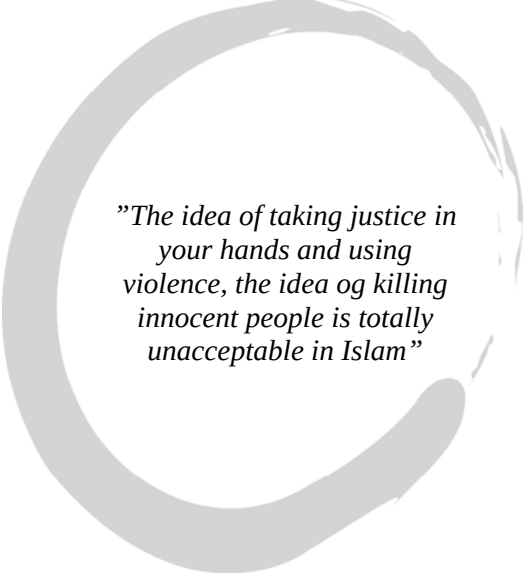
I don’t believe that. I actually believe that Islam gives you the tools to actually be a Muslim, in any time and any place, including living in non-Muslim lands. And we have within our *Ossul* tradition, which is the juristic methodology of deriving rules and regulations, all we need. Wherever we are on the planet, particularly Muslim minorities living in non-Muslim countries and in secular states can benefit from these tools. These rules are not in any way contradictory with democracy or in contradiction with Mr. Karim Balci calls it Anglo-American secularism. Rules that we are given by our tradition, includes revelation, and it also includes the intellect.

Fakhruddin Arrazy, one of the earlier scholars said: “*Nooron âallannoor* means *Wahyoon âala âql*”, that is: Light upon light, means revelation upon intellect. You can have revelation, but if you have

got idiots that are interpreting that revelation you have a very serious problem. And history is filled with ignorant people, attempting to interpret the revelation and ending up leading themselves astray and leading other people astray. We Muslims are suffering right now from this type of ignorant people.

Prophet Mohammad said in *Sahih Al-Bukhari* about the end of time that Ignorant people will be taken as leaders. They will be asked question of *Fiqh* (rules and regulations) and they will give their

responses based on ignorance, and they end up going astray and leading others astray. That is a sign of the later days in *Sahih Al-Bukhari*. And that is because such people are not scholars with in-depth knowledge of the tradition that are able to access the tradition. This is one of the major problems confronting Muslims today.

"The idea of taking justice in your hands and using violence, the idea of killing innocent people is totally unacceptable in Islam"

Jihad is often misunderstood and wrongly interpreted in these modern times. Some Muslims believe that Islam wants global domination and consider *Jihad* as an offensive armed struggle. Those civilizations who took this version of Islam had very short lived societies; they basically came to an end within a hundred years.

The majority and authoritative opinion in Islam is based on the juristic schools known as Mazhabs. 3 of these Mazhabz led by Imams *Abu Hanifa*, *Malik* and *Ahmed*

ibne Hanbal believed that the purpose of *Jihad* is what is known as *Izalatel âadawa* to remove belligerence. To remove some threat that is looming out there and it is in some way going to harm the Muslims or the other subjects of the state who are traditionally known as *Zemmiun*, minorities living in Muslim countries. Imam Shaf'ie however does not have the same view.

But it is very interesting that of the 4 Imams, with 2 different opinions, the ruling mazhabs in the history of Islam has been Hanafi and Maliki.

Another *Hanbali* jurist *IbnTaymiyyah* was of the belief that all *Jihad* was defensive.

Most scholars and historians believe that the armed struggles at the time of Prophet Muhammad (p.b.u.h) were all defensive. Still when he returned from a battle he said to his companions: 'Having returned from a smaller *Jihad*, you should now concentrate on the greater *Jihad*. And when asked what that was, he said to struggle against the evil within yourself and around you'. So the actual *Jihad* is to continuously struggle for virtue and removal of evil.

I also agree with Mr. Balci that Islam advocates law and order in society and denounces anarchy in all its forms. Imam Malik: said: *Settoone sane fi zulmen, khairom men saâaten fi fawdza* 60 years in oppression is better than one moment of anarchy.

The idea of taking justice in your hands and using violence, the idea of killing innocent people is totally unacceptable in Islam. The slogan: 'The end justifies the means' is not my religion. That is not the Islam which I understand and follow.

Human beings have almost infinite capacity to justify their evil deeds. If they find that religion is a winning card, they will use it. Or ideology of their party or nationalism is the winning card, they will use it. Islam is against this and preaches law and order. Therefore, in order to ensure a healthy environment, Islam has broad and clear principles that serve as constitutional guidelines for government structure: Justice, equality, freedom, shura (consultation), rights and obligations, etc.

Let us talk about **Justice and Rule of Law**

All people have equal rights and each and everyone is equally responsible before the law. It is the obligation of the rulers to ensure that each member of the society particularly the weak, is given his due rights.

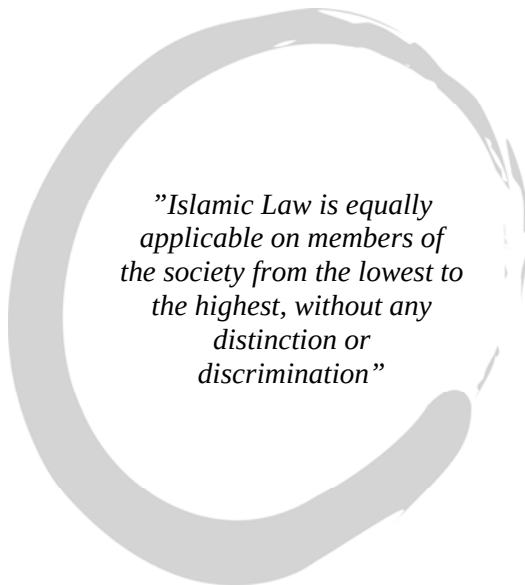
Islamic Law is equally accessible to all and equally applicable on members of the society from the lowest to the highest, without any distinction or discrimination. The Prophet (p.b.u.h) was asked to declare that: "I have been commanded to maintain justice between you" (Al Shura, 42:15). The Prophet (p.b.u.h) admonished: "The nations before you were destroyed because they would punish the lower class criminals according to the law but would let go those from the higher class." It is found in a tradition of the Prophet that he did not allow a companion to intercede on behalf of a criminal from a well-known family and added that if his own daughter Fatima committed a crime she would be prosecuted in the same way.

Equality is a very central principle in politics that has to be honored at all cost. The Quran says: (49:13) "O Mankind! We have created you from a male and female, and made you into nations and tribes, that you may know one another. Verily, the most honorable of you in the sight of Allah is he the one with most '*taqwa*' piety. Verily, Allah is All-Knowing, All-Aware."

Hadith: "O People! Your God is one; your father is one; No preference of an Arab over non-Arab nor of a non-Arab over an Arab Or red over black or black over red, except for the most righteous. Verily the most honored of you is the most righteous."

Also during the period of the guided *khalifahs* there are many examples of the application of the equality principle. Here is one example:

The story of *khalif Omar* and his governor to Egypt *Amer Bin Aus* when the son of the governor *struck* a Christian man and told him that he is the son an honored family, that man went from Egypt to *Madinah* to lodge his complaint. Then *khalif Omar* called the governor and his son and asked the man to strike the son of the governor the same way he was struck, and turned to *Amer Bin Aus* the governor and said: "When did you enslave people while their mothers borne them free."

"Islamic Law is equally applicable on members of the society from the lowest to the highest, without any distinction or discrimination"

Shura: Muslims are commanded to make use of consultation. God says in the Quran 42:38: "...those who answer the call of their Lord and establish the prayer, and who conduct their affairs by *Shura* (conciliation) are loved by God" Even the Prophet (p.b.u.h) is instructed to honor this principle: "...consult them (the people) in their affairs. Then when you have taken a decision, put your trust in Allah" (Quran 3:159) There numerous examples in the life of the Prophet where he has consulted his followers.

Right of self-determination is central to a just political system. History shows that the four caliphs succeeding Prophet Mohammad (p.b.u.h) assumed their positions through the wishes of their people. They drew legitimacy from free choice of and acceptance by the people. The principle of *Bay'a* or pledge in Islam is in fact the first known democratic form for election in history.

In the light of these and other guiding principles, which are guarantees for the welfare and well-being of the people and protection of their fundamental rights and freedoms, Muslim jurists have attempted to define the objective of politics and government. Here I would like to quote a few definitions:

- Ibne Taymiyyah (1263-1328): The establishment of justice and balance.
- Al-Shatabi (d. 1388): Islam to serve 5 basic objectives i.e. to safeguard faith, life, (intellect) mind, honor and property.

Rounding up my comments, I agree with Mr. Balci that while providing guiding principles for governance. Islam is not rigid and confrontational. Muslims through-out history have had the flexibility to arrange and organize their form of government in accordance with the requirements of their respective times and circumstances. As long as the basic principles are ensured, there is always room for working out the details.

In western and secular states, where Muslim minorities are living in substantial numbers, the political system of the land is to be respected and the rule of law is to be upheld. Personal freedoms are fully safeguarded in such systems and Muslims have all the means to observe the traditions and the norms pertaining to their personal lives. With respect to issues concerning the society, it is the will of the majority that prevails.

I thank you very much for your time and attention.

v. Karsten Nissen, biskop over Viborg Stift

Religion and Politics

I find Kerim Balci's presentation very interesting, because it represents a Muslim view on Religion and Politics, which we seldom hear in the western world. I have some comments to the views of Kerim Balci on Secularism. But first let me give some general remarks on the view of Islam in Denmark and a short introduction to the way in which we in this country normally regard the relationship between religion and politics.

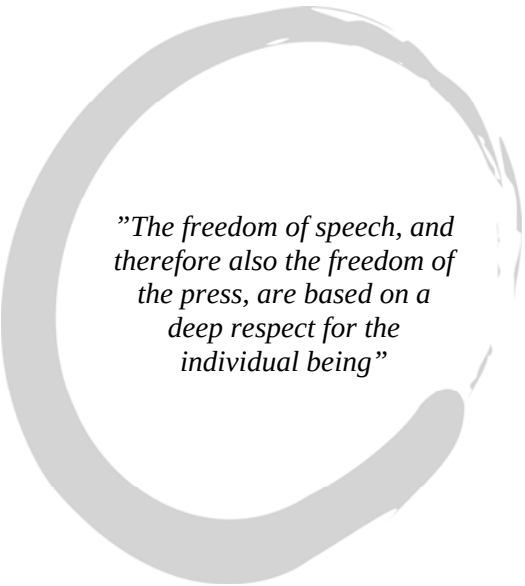
In Denmark we are tempted to have a rather limited view of what Islam is. During the last years, and especially since 9-11, many Danes have identified Islam with terrorism and political Islam. This is, however, not a true and fair picture of Islam. Unfortunately Islamic terrorism and political Islam is a fact. And the media tell a lot about it. But it is also a fact that as well in the Moslem world as in the West you find a vast majority of believing Moslems, who live a normal life as citizens in their respective countries.

Moslems can be as devoted to their faith as Christians are. It is possible to live a life as a faithful Moslem as well in the Moslem world as in Denmark without engaging in violent actions against the state or the authorities. And, as a matter of fact, this is the case in Denmark. In this country we have about 200.000 Moslems. Many of them are not practising members of any Moslem Community, but live their lives as secularised citizens in the state of Denmark.

We have also learned that you cannot talk about Moslems as one homogenous entity. In Denmark we have Moslems from Pakistan, Palestine, Turkey, Iran, Iraq, Somalia, Bosnia, Afghanistan – just to mention some origins of Moslem immigrants to Denmark. Furthermore, we do not in this country register immigrants according to their religious affiliation, but only according to their country of origin. In fact, up to a third of the immigrants from some Moslem countries might be Christians. As I mentioned in the beginning, it is fair to say, that many Christians in the Western world do not have very much knowledge of Islam as a religion. What is Islam? What is the Koran? How does a Moslem live his or her daily life? What is the meaning of terms like sharia, jihad etc.?

But it is equally fair to say, that people in the Moslem world need to know more about our way of life and our way of relating between religion and politics. The foundation of Danish Democracy was made in the middle of the 19th Century, when Denmark received a new Constitution in 1849.

This constitution was the result of a process, where the European ideals of civil and religious liberty were brought to Denmark. According to the Constitution, the individual citizen of Denmark got the freedom of speech and the freedom of religion.

"The freedom of speech, and therefore also the freedom of the press, are based on a deep respect for the individual being"

The Evangelical Lutheran Church is, however, according to the Constitution, supported by the State because of the fact that the vast majority of the Danes were and are members of that church. The Danish State defines itself as a Christian nation with the full freedom of all citizens to exercise any other religion than the Evangelical Lutheran.

These freedom rights are, in my view, a result of the Christian Gospel. In 1849, the Gospel had been preached for the Danes in one thousand years. The freedom of speech, and therefore also the freedom of the press, are based on a deep respect for the individual being. And this respect we Danes have learned from the Christian gospel.

I do not say, that Islam does not have this respect for the individual. I am talking as a Dane trying to explain how we formed our ideals of freedom. Here, the freedom preached by the Gospel is a decisive factor.

This is true especially since 1536, when Denmark became Evangelical Lutheran. The whole teaching of Martin Luther has as a foundation the teaching of the priesthood of all believers. Every Christian has the direct access to God, and therefore also the direct responsibility to him. It is not the task of the Church or the pastor to decide how a Christian should lead his life. This is the decision of the individual.

The church preaches the freedom of the Gospel obtained through the faith in Jesus Christ, and gives also an ethical guidance, but the responsibility lies with the individual person. The freedom of the press is therefore not contradictory to having respect for the individual. In fact, the freedom of the press is rather a consequence of this respect. The church is independent in its proclamation of the Gospel. And the state exercises its power independent of the church.

Also, it is essential for us to maintain the independence of the three powers of the state: the legislative power, the executing power and the judicial power. The parliament gives the law, the Government exercises the law and the courts pass the sentences and deliver the judgments. In relation to the freedom of speech and the freedom of the press, the legislative power has decided that these freedoms are not unlimited.

There are three provisions in the Danish law in this respect. The first is defamation or libel. The second is blasphemy. The third is discrimination and racism. If a person or the public prosecutor finds that another person, or a newspaper, is violating one of these laws, the case can be brought to the court. And neither the legislative nor the executing power can interfere with the work of the court.

And now some remarks on the principles of the secular society. I am not sure that Kelim Balci is right in saying, that in the French secularism, the pastors are told what to preach. To my knowledge this was never the case in a western Christian church. I agree that there is a difference between the French and the Anglo-American secularism. But I would rather make the distinction between the American and the European secularism. The short version of this distinction is, that in Europe we have a long history of religion interfering with the state. It is the basic theme of the European

history of the Middle Ages. Europe was a monolithic Christian continent, and within the synthesis between church and state and Christianity and culture, there was a constant struggle of power between the pope in Rome and the Emperor and the kings of Europe.

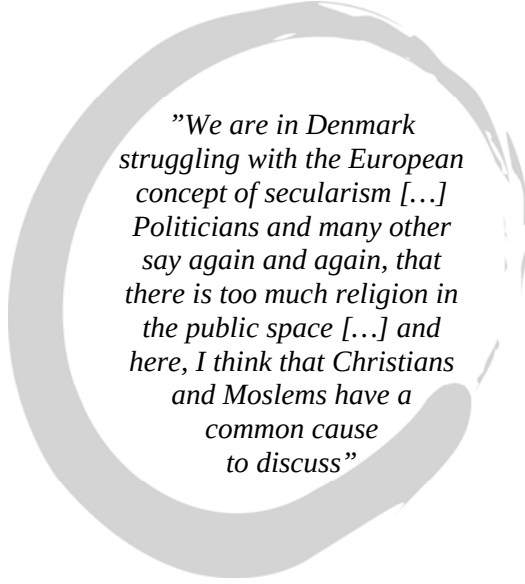
Religious freedom did not come to Europe until in the 19th Century, and the French revolution in 1789 was the decisive factor. Because of the prosecution of religious minorities, many religious people immigrated to the new world: The US. And here we have the reason for the two different concepts of secularism. In Europe, secularism, with its background in the Illumination philosophy and the French revolution, wants to protect the state against religion. In the US, however, the whole concept of secularism is to protect the religions against the state.

We are in Denmark struggling with the European concept of secularism. On the one side we have a constitution saying, that the Danish state supports the Evangelical Lutheran Church. On the other hand politicians and many other say again and again, that there is too much religion in the public space, and that religion solely is a private matter for the individual. Here, I think that Christians and Moslems have a common cause to discuss.

And I think it is very urgent for us to discuss the concept of religious freedom. We are some Christian leaders in this country who advocate the right of Moslems to build a mosque. This is an aspect of the religious freedom ensued by the Danish constitution. I would be very happy if our Muslim brothers would fight for the right of religious freedom to build churches and to preach the gospel freely also in the Muslim world.

Let me summarize what we need to discuss:

1. Religious freedom
2. We need the voice of Muslims in Danish society, but I know how difficult it is, because Muslims so often are misunderstood when they try to voice their views
3. The role of scripture in Islam and the Christian Church. How do we use scripture, and how do we study scripture?
4. The secular society and the need for all religious people to respect the conditions of living in a society, which gives laws for all. regardless religion
5. How can we discuss the role of religions today without making it exclusively a political discussion?

"We are in Denmark struggling with the European concept of secularism [...] Politicians and many other say again and again, that there is too much religion in the public space [...] and here, I think that Christians and Moslems have a common cause to discuss"

Festaften og besøg i natkirke

Festaftenen på Vartov blev indledt med en dejlig buffet og samtale ved bordene. Efter en sang fra højskolesangbogen fortalte formand for Landsforeningen af Menighedsråd Inge Lise Pedersen om Grundtvig og Vartovs historie og stedets store betydning for dansk kirkehistorie og kirkeliv.

Dagen sluttede i natkirken i Vor Frue Kirke (Københavns Domkirke), hvor deltagerne ført havde lejlighed til i stilhed at vandre rundt i kirken og opleve kirkerummet og natkirkens mulighed for fordybelse, bøn og stilhed. Derefter fortalte natkirkepræst Signe Malene Berg om tankerne bag natkirken. Hun lagde særlig vægt på, at natkirken forsøger at være kirke i et postmoderne og pluralistisk samfund. Det er et sted for mødet mellem det hellige og mennesker og den individuelle bøn er i centrum. På en almindelig aften kommer ca. 150-300 mennesker i natkirken. Her har de bl.a. mulighed for at skrive en bøn, tænde et lys eller drikke en kop kaffe i rolige omgivelser.

Det fælles besøg gav anledning til en samtale om, hvordan man i både moske og kirke kan fastholde de nye generationer. Endvidere blev der reflekteret over, at muslimer på en måde også har ”nat-moske”, idet den sidste bøn foregår om aftenen og ofte er forbundet med andet liv i moskeen.

Dagen blev afrundet af formand for Kristent Muslimsk Samtaleforum Annette Bennedsgaard. Hun takkede deltagerne for en inspirerende fælles studiedag med god tid til samtale, debat og besøg i hinandens gudstjenestehuse. For de inviterede deltagere i den 4. konference for kristne og muslimske ledere i Danmark fortsatte konferencen lørdag d. 3. oktober med konferencens officielle program.

Pressemeddelelse

41 muslimske og kristne ledere var lørdag den 3. oktober 2009 samlet til den fjerde konference arrangeret af ”Kristent Muslimsk Samtaleforum”. Konferencen fandt sted på privatskolen, Hay Skolen, i Københavns sydvestkvarter. Fra kristen side deltog bl.a. tre biskopper fra folkekirken, den katolske biskop i Danmark og ledere fra kirkelige organisationer og frikirker. Fra muslimsk side deltog fem imamer og ledere fra muslimske trossamfund og organisationer, herunder formændene for de to muslimske paraplyorganisationer, Muslimernes Fællesråd og Dansk Muslimsk Union.

Formålet med konferencen var at fremme den fælles religionssamtale og værne om og bidrage til udviklingen af det danske samfund som et demokratisk og inkluderende samfund.

På konferencen beskæftigede man sig med temaet ”Sammen i Danmark – med forskelle og ligheder”. Hovedtalerne var biskop Peter Fischer-Møller, Roskilde Stift, og journalist på den tyrkiske avis ”Zaman”, Kerim Balci, Istanbul. Ud fra den kendsgerning, at muslimer og kristne i Danmark deler hverdag på skoler og arbejdspladser m.v., blev der ført en åben samtale om de udfordringer, som det at leve sammen med forskelle og ligheder indebærer. Samtidig blev der sat fokus på de ressourcer i kristendom og islam, som kan fremme sameksistens mellem muslimer og kristne og bidrage til udviklingen af det danske samfund.

Forud for konferencen blev der om fredagen under samme tema afholdt en studiedag med omkring 75 muslimske og kristne deltagere, heriblandt en stor gruppe unge. Programmet begyndte med overværelse af fredagsbønnen i Kocatepe Moskén på Frederiksberg og sluttede med et besøg i Natkirken i Københavns Domkirke. Om eftermiddagen var Vartov ramme om et debatarrangement med temaet religion og politik ud fra oplæg af den tyrkiske journalist Kerim Balci, Muslimernes Fællesråds formand Asmat Mojaddedi og biskop Karsten Nissen, Viborg Stift.

Biskop Peter Fischer-Møller, Roskilde Stift, vurderer ved konferencens afslutning, at ”det blev klart, at en forpligtende samtale, en ”levende vekselvirkning”, mellem kristne og muslimer er helt nødvendig, fordi vi er en del af en fælles verden med globale udfordringer, herunder religionsfrihed og frihed til at skifte religion. Vi må hjælpe hinanden til et større perspektiv på vore egne traditioner uden at have som mål nødvendigvis at blive enige.”

Formanden for Muslimernes Fællesråd Asmat Mojaddedi glæder sig over de tillidsfulde relationer, som er blevet opbygget gennem konferencerne. ”Uden at ignorere forskellene mellem muslimer og kristne oplevede jeg, at der var en positiv og varm stemning, hvor der også var plads til selvkritik og en villighed til at drøfte det multireligiøse samfunds udfordringer. Jeg fornemmede på konferencen en stor åbenhed for og opbakning til, at danske muslimer får realiseret deres planer om moskébyggeri.”

Konferencens deltagere var enige om at mødes igen den 29. – 30. oktober 2010. Yderligere information og baggrundsmateriale kan hentes på hjemmesiden for Stiftssamarbejdet Folkekirke og Religionsmøde www.religionsmoede.dk.

Henvendelser vedrørende konferencen stiles til generalsekretær i Folkekirke og Religionsmøde, Kåre Schelde Christensen - tlf: 89 42 23 14 - mobil: 28 60 16 18 - e-mail: ksc@religionsmoede.dk.

Basis for Kristent Muslimsk Samtaleforum (KMS)

KMS er et netværk for kristne og muslimske ledere, som er udsprunget af en række årlige konferencer siden 2006.

KMS' formål er at fremme den fælles religionssamtale og værne om og bidrage til udviklingen af det danske samfund som et demokratisk og inkluderende samfund.

KMS' mål er

- at etablere kommunikationskanaler, netværk og relationer, præget af åbenhed og tillid mellem kristne og muslimske ledere
- at identificere, analysere og bearbejde spændingsfyldte problemstillinger
- at tage initiativer hvor kristne og muslimer i fællesskab kan bidrage til samfundets positive udvikling

KMS' mål søges opnået gennem forskellige former for samvær, samtale og samarbejde mellem kristne og muslimske ledere såsom fælles arbejdsgrupper, seminarer, konferencer, studierejser, udgivelser, pressemeddelelser mv.

KMS består af ledere fra kristne og muslimske trossamfund, organisationer, foreninger mv. is Danmark, som kan tilslutte sig KMS' formål og mål.

Ved den årlige konference nedsættes en styringsgruppe, som bl.a. planlægger den kommende konference.

Ved konferencer og andre aktiviteter tilstræbes ligelig deltagelse af kristne og muslimer.

Stiftssamarbejdet Folkekirke og Religionsmøde
Det Teologiske Fakultet
Tåsingegade 3
8000 Århus C
Tlf. 89423314
www.religionsmoede.dk
mail@religionsmoede.dk

Denne rapport må kun gengives med tydelig kildeangivelse.
Flere eksemplarer kan rekvireres fra Folkekirke og Religionsmødes sekretariat.

ISBN: 87-991791-4-5

www.religionsmoede.dk